

SKOLLEDAREN.

En tidning för Sveriges viktigaste chefer

Ledarskap

Möt Lena Holmdahl som
utreder nya skolpengen

Forskning

Nya råd och rön
om skolfrånvaro

Nyheter

Budget vs lagen – lösningen
heter Lex Edico

Medlem

Nätverk för högre chefer
– för dig som är medlem

Tema

SKOLCHEFEN

Fem år efter att
befattningen
inrättades – vi synar
om det blev som
det var tänkt.

REKTOR PÅ ANSTALT

Inom Kriminalvården pågår en parallell skolvärld.
Här väcks drömmar om en nystart bortom det
kriminella livet. Gunilla Peterson motiveras av
tron på studier som en väg till förändring.

NATUR &
KULTUR

Starta terminen med ny kompetens!

Läs mer om böckerna på nok.se

07 / Ledare

Förbundsordförande Ann-Charlotte Gavelin Rydman har ordet.

08 / Tema: Skolchefen

Skolchefens roll, vad innebär den? Och blev det som den var tänkt? Vi ger bakgrund, nuläge och berättar om ett nytt nätverk.

19 / Ledarskap

Möt Lena Holmdahl som leder den statliga utredningen om en ny skolpengsnorm.

23 / Enkäten

Svar på frågan: Hur agerar du som skolchef tills nya digitaliseringsstrategin är klar?

25 / Skolsverige runt

Aktuellt och kuriosita i skolans värld.

27 / Forskning

Specialpedagogen Tobias Forsells rön sätter problematisk skolfrånvaro i nytt ljus.

30 / Reportage

Att vara rektor inom Kriminalvården är extremt motiverande tycker Gunilla Petersson. Skolledaren besökte Tygelsjöanstalten.

39 / Dilemmat

När en elev på ett drastiskt sätt visat att han inte mår bra behöver rektor Christer agera i kamp mot klockan.

42 / Nyheter

Förbundet har fått nog av Skollagen vs Budget: nu lanseras Lex Edico.

43 / Böcker

Lästips och författarintervju.

45 / Gästkrönika

Marianne Björklund om kraften bland skolledare runt om i Sverige.

47 / Ditt medlemskap

Nyhet: Nätverk för högre chefer anslutna till förbundet.

Ledarskap i en föränderlig omvärld

Nordiska Skolledarkongressen 19–20 mars 2024

Välkommen till skolledarnas viktigaste mötesplats! Två dagar av fortbildning, inspiration och erfarenhetsutbyte för dig som leder och utvecklar förskola och skola.

Maria Refors

Vem ansvarar för våra barn?

Boris Jokić

Utbildning som svar på samtidens utmaningar

Linda Mannila

Navigera i framtidens lärandelandskap

Annie Lööf

Ledarskap i föränderliga tider

Micael Dahlen

Ett litet prat om lycka

Säkra din plats!

Nordiska
Skolledar-
kongressen

19–20 mars 2024, Svenska Mässan, Göteborg
Arrangeras av Svenska Mässan och Sveriges Skolledare
www.skolledarkongressen.se

REDAKTION

Anna-Klara Aspegren

Chefredaktör, vik
anna-klara.aspegren@skolledaren.se

Lars Eriksson

Art Director
lars.eriksson@skolledaren.se

Lenita Järlhage

Reporter
lenita.jarlhage@skolledaren.se

Håkan Söderberg

Reporter
hakan.soderberg@skolledaren.se

Markus Thunberg

Digitalchef
markus.thunberg@skolledaren.se

Michael Jonsson

Ansvarig utgivare
michael.jonsson@skolledaren.se

KONTAKT

Mejl: redaktionen@skolledaren.se

Post: Skolledaren, Box 27038,
102 51 Stockholm

Webb: skolledaren.se

Ges ut av: Sveriges Skolledare

Produktion: Ahead Publishing

Tryckeri: Aller Tryk

Medlem: Sveriges Tidskrifter

Omslagsfoto: Filippa Ljung

Nästa nummer: 5 mars

 facebook.com/
skolledaren

 linkedin
@skolledaren

PRENUMERATION

Medlem: Om du inte längre vill ha tidningen kan du kontakta Medlems-service på 08-567 062 00.

Ej medlem: Kontakta larartidningar@flowyinfo.se eller 08-799 62 50.
Helårsprenumeration 576 kr.

ANNONS

Annonsbokning: Andrea Åhslund

Mediakraft AB
andrea.ahslund@mediakraft.se,
tel: 073-508 05 73
mediakraft.se

Redaktionen ansvarar inte för icke beställt material. Allt innehåll i tidningen lagras och publiceras elektroniskt. Förbehåll mot sådan lagring måste anmälas i förväg.

Webb: sverigesskolledare.se

Telefon: 08-567 062 00

Postadress: Box 3266,
103 65 Stockholm

Besöksadress: Vasagatan 48,
111 20 Stockholm

Vi mår som bäst när vi får göra vårt jobb

Jag älskar att göra mitt jobb! Tillsammans med mina kollegor ingår jag i ett större sammanhang där vi alla bidrar med våra specialkunskaper, personligheter och erfarenheter. Vi sporrar varandra, vi växer genom att dela med oss och vi hjälps åt att hitta jämvikten när något rubbat balansen. Det finns en oerhörd kraft och lust i det lagarbetet – när alla vet vad de ska göra och har verktygen de behöver för att också kunna genomföra det. Det är då det ibland slitna uttrycket 1+1=3 blir till en ekvation som faktiskt stämmer.

MED TEMA SKOLCHEFEN, sidorna 8–17, riktar vi ljuset på befattningen som i dagarna fyller fem år men som fortfarande inte uppfattas som helt klockren. Vi klargör vad rollen som skolchef innebär och ställer frågan om den blev som det var tänkt.

På flera ställen i detta nummer plockar vi fram just skolchefernas röster. På Medlemssidorna, s 47, i Enkäten, s 23, och på s 36 i Reportaget. Även förbundsordförande Ann-Charlotte Gavelin Rydman ägnar sin Ledare, s 6, åt skolchefens roll och betydelse som länk mellan politiken och professionen. Det är ett inte helt enkelt uppdrag och som när det inte fungerar kan skapa oro, oreda och ohälsa för både skolchefen själv och vidare ut i verksamheten.

En skolchef som fått det att fungera är Semira Vikström i Huddinge kommun, s 15: "Som skolchef ska jag rulla ut den röda mattan för rektorerna, det vill säga serva

dem med tydliga strukturer, rutiner och sådant som underlättar deras arbete och som gör att de i sin tur kan lägga tid och fokus på sin verksamhet."

DEN BESKRIVNINGEN FÅR bli en ledstjärna under 2024. Det är när vi alla får förutsättningar att utföra det vi är satta att göra som vi mår som bäst och jobbet är som roligast. Det är då vi älskar att göra vårt jobb. Och gissa om resultatet blir bra.

Anna-Klara Aspegren
Chefredaktör, vik

WEBBEN

Skolledaren.se**– håller dig uppdaterad**

På vår webb läser du nyheterna, tar del av debatterna och de politiska utspelen.

SOCIALT

Följ oss

Du vet väl om att Skolledaren finns att följa i sociala kanaler? Du hittar oss på Facebook och LinkedIn. Här kan du även kommentera och ställa frågor till redaktionen på @skolledaren.

NYHETS BREV

Skolledare Fredag

Här samlar vi veckans viktigaste nyheter för dig som skolledare.

Anmäl dig till nyhetsbrevet Skolledare Fredag på skolledaren.se. Håll utkik i mejlkorgen varje fredag!

KONFERENS

Förstelärarnas rikskonferens 2024

– för lärare med uppdrag att leda lärares lärande

FRIDA GRIMM

Ledarskap för lärares lärande – förstelärare som lärarledare

ANETTE JAHNKE

Vad sker när jag undervisar – magkänslans och systematikens betydelse

LENA GÖTHE

Att leda kollegor i undervisningsutveckling

JESPER GRÖNLUND

Det goda mötet – en samtalspraktik

Malmö 20 mars • Stockholm 11 april

Online 11 april

SKANNA QR-KODEN OCH

LÄS MER PÅ WEBBEN!

Vi utvecklar Sveriges
viktigaste människor
www.lararfortbildning.se

LÄRAR
FORTBILDNING AB

Aktuell utgivning

Skolledarpraktikan 2023/24

Mikael Hellstadius, Lars Clevesköld, Tor Nitzelius, Göran Söderlöf
ISBN: 978-913902707-2

UFB 4 s Statliga avtal 2023/24

Mikael Hellstadius
ISBN: 978-913902675-4

Förskolans regelbok, 9u

Mikael Hellstadius
ISBN: 978-913902836-9

NORSTEDTS
JURIDIK | KARNOV
GROUP

Ett komplicerat, snårigt och viktigt uppdrag

"Att skolchefens kvalitets-säkrande uppgifter inte fungerar visar att rollen inte fått det mandat som det var tänkt."

Den lagändring som innebar inrättandet av befattningen skolchef hos alla skolhuvudmän har tillämpas sedan januari 2019. Det börjar nu bli möjligt att utvärdera vad reformen fått för effekter.

Förväntningarna i skolledarkretsar var ganska höga. Många hoppades att skolchefen skulle arbeta sida vid sida med rektorerna för att säkra genomförandet av det statliga uppdraget. Medan rektors fokus ligger på egna skolenheten skulle skolchefen arbeta gentemot politiken för att säkra lagefterlevnad och likvärdighet i hela huvudmannens organisation. Det skulle ligga i skolchefens ansvar att uppmärksamma och informera de styrande politikerna om verksamheten inte levde upp till författningarnas krav.

Har det blivit så? Nja, kanske inte riktigt överallt. Funktionen är inte särskilt tydligt styrd av staten. Vi kan se att befattningen på många håll knutits relativt hårt till den

politiska ledningen och genom det politiserats på ett sätt som nog inte var avsikten. Skolchefen kan därmed hamna i lojalitetskonflikter gentemot rektorerna som har ett mycket tydligare statligt uppdrag.

Som ordförande för Sveriges Skolledare har jag tyvärr sett en hel del exempel på att denna otydlighet i skolchefsuppdraget leder till en allt för hög omsättning på posterna. Det är allt för vanligt att skolchefens lojalitet med huvudmannen ifrågasatts när skolchefen gjort just det som ligger i uppdraget; att uppmärksamma den politiska nivån på brister, eller risker för brister, i verksamheterna. Majoritetsskiften vid kommunalval kan också innebära en förtroendekris då skolchefen kan uppfattas som lojal med en tidigare politisk ledning. Och hög omsättning på ledande poster vet vi ger negativa effekter på hela organisationen.

VI SER ÅTERKOMMANDE initiativ från staten som syftar till att styra upp huvudmännens verksamhet hårdare. Ett aktuellt exempel är Skolverkets förslag till nya föreskrifter för det systematiska kvalitetsarbetet där det ställs mer detaljerade och standardiserade krav på uppföljning och redovisning. Syftet är att Skolinspektionen ska kunna granska kvaliteten i verksamheten, vilket ju egentligen är skol-

chefens uppdrag. Att skolchefens kvalitets-säkrande uppgifter inte fungerar överallt visar att rollen inte fått det mandat som det var tänkt att den skulle ha.

Jag menar att vi måste stärka skolchefen som tjänsteman och etablera en kultur där huvudmännen visar respekt för och tillit till skolchefens riskanalyser.

Om huvudmännen visade att de klarar av att hantera sin roll i styrkedjan skulle staten kunna minska på detaljstyrning och kontroll och i stället koncentrera sig på att förbättra förutsättningarna för en bra utbildning. Exempelvis att skapa en attraktiv lärarutbildning av riktigt hög kvalitet.

I det här numret av Skolledaren fokuserar vi på skolchefen och dennes uppdrag. Vi är glada över att ha så många skolchefer i förbundet, men ser också att de bör kunna bli fler. Nu under början av 2024 lanserar vi en särskild satsning som vi hoppas kan leda till just det. Vi kommer att erbjuda ett antal nya tjänster som syftar till att stödja skolcheferna i deras roll och uppdrag, exempelvis möjlighet att delta i särskilda nätverk och få hjälp av chefsrådgivare med specialkompetens. För mig är det en självklarhet att skolcheferna hör hemma just i Sveriges Skolledare, precis som alla ni andra med olika skolledaruppdrag runt om i vårt avlånga land. Tillsammans blir vi starka. ■

Ann-Charlotte
Gavelin Rydman
Ordförande
Sveriges Skolledare

SKOLCHEFEN – MELLAN POLITIK OCH PROFESSION

Skolchefen är skollädaernas chef. En yrkesroll som ska navigera mellan stat och kommun, hålla balansen mellan den politiska styrningen och hur professionen ute i verksamheten vill styra. Vi speglar vad det innebär att vara skolchef och hur man bäst klarar den många gånger ensamma och klämda rollen.

Tema.

Lärande gemenskaper för skolchefer

Det finns få definitioner av vad det egentligen innebär att vara skolchef. Det som står i skollagen kan vara en utgångspunkt: "Huvudmannen ska utse en skolchef som ska biträda huvudmannen med att tillse att de föreskrifter som gäller för utbildningen följs i huvudmannens verksamhet inom skolväsendet. Huvudmannen kan utse en skolchef för hela verksamheten eller flera skolchefer för delar av verksamheten." Men vad innebär det att biträda huvudmannen och hur ser man till att alla föreskrifter följs?

SVAREN PÅ DE frågorna, och många andra, vill Susanna Hanson och Pauline Broholm Lindberg ge. De båda har engagerat sig i skolchefens roll och är i dag konsulter men har lång erfarenhet av att vara skolchefer i förskola och skola.

– Det vi båda insett genom vår erfarenhet är att det behövs ett utbyte mellan skolchefer, en gemenskap. Många av de kompetenser som en skolchef behöver är svåra att utveckla innan man tillträder. I stället får man utveckla dem när skolchefsrollen utövas. Därför är en lärande gemenskap så viktig, säger Susanna Hanson.

Det de nu lanserar kallas "Organiserad reflektion i en lärande gemenskap". Tanken är att träffas vid fyra tillfällen à två dagar under ett år. Tre halvdagar i grupp, förlagda som teamsmöten mellan sammankomsterna.

– Vi tror det är viktigt att träffas fysiskt så det är vår ingång att kunna göra det några gånger per år, säger hon.

Pauline Broholm Lindberg

Pauline Broholm Lindberg

I dag verksam som konsult samt ledamot i Högskolan Halmstads styrelse, har tidigare arbetat som verksamhetschef, verksamhetsutvecklare, rektor, ledare och deltagare i ett av Skolverkets skolchefsnätverk 2019–2022.

Susanna Hanson

I dag verksam som konsult, har tidigare arbetat som förvaltningschef/ skolchef, sektorchef, verksamhetschef, rektor inom förskola, projektledare inom EU och drivit föräldrakooperativ.

Susanna Hanson

En skolchef kan ha flera olika titlar, som verksamhetschef eller förvaltningschef och olika uppdrag beroende på förutsättningarna. Här använder vi skolchef som begrepp.

Det mesta sker i grupp, men möjligheter kommer också att ges till individuella möten.

– Skolcheferna har så olika förutsättningar, olika storlek på kommuner och så vidare, så ibland kan det vara enklare att ta upp saker individuellt, säger Pauline Broholm Lindberg.

Ambitionen med den lärande gemenskapen är hög. Fokus kommer att vara skolchefens arenor, skolchefens ansvarsfulla ledarhandlingar och skolchefens roller, makt och mandat.

Den ska också enligt de båda hjälpa till att utveckla ett antal förmågor hos skolcheferna.

På möten ska deltagarna enligt plan arbeta med olika situationer som ska generera något på hemmaplan, utgå från skolchefens olika arenor och spänningsfält, roller och ledarskap. Och man utgår från gemensamma centrala begrepp.

”Kompetenserna som skolchefer behöver är svåra att utveckla innan man tillträder.”

Susanna Hanson

– Vår roll som konsulter är att strukturera och utmana deltagarna, problematisera idéer och förslag.

MAN HAR OCKSÅ kontaktat en rad författare och skoldebattörer för att leda seminarier för att inspirera och ge andra inspel än de som kommer från Skolverket och andra myndigheter.

Bland de som ställt upp på att vara seminarieledare finns Henrik Eriksson, professor på Chalmers; Erik Nilsson, skolchef och före detta statssekreterare och skolborgarråd i Stockholm (läs intervjun med honom på sid 17), Per Kornhall, författare, forskare, skoldebattör samt poddansvarig för Kornhall och Netz; Göran Isberg, skolchef och styrelserepresentant i Skolchefsföreningen och Lene Foss, professor Jönköping University.

Lene Foss har tillsammans med kollegan Joakim Kranz varit redaktör för boken ”Skolchefers arbete – att leda ansvarsfullt i en föränderlig tid” som kom ut förra året.

I en tidigare intervju i Skolledaren berättar Lene Foss:

– Vi ser att skolchefer i sitt arbete söker uppnå en lämplig balans: å ena sidan på ledningsnivån ägna sig åt strukturer, organisation och administration, och å andra sidan tillsammans med rektorer, lärare och

verksamhetschefer ägna sig åt att driva förändringar i organisationskultur och arbetssmetoder. Ett ansvarsfullt ledarskap innebär – i relation till denna balansgång – att skolchefer är lyhörda för rektors och lärares professionella omdömen och att skolchefer förmår att stötta och utmana både rektorer och lärare i den komplexitet som de har att hantera.

Susanna Hanson och Pauline Broholm Lindberg söker också samarbete med Sveriges skolchefsförening och Sveriges Skolledare.

SAMARBETET ÄR NÅGOT som Julio Garcia Atterström ser fram emot. Han har själv initierat ett nätverk för de inom Sveriges Skolledare som är chefer för skolledare. Det är ytterligare en speciell utmaning, att skolchefer är med i samma fackförbund som de man är chef för.

– Jag tyckte att mycket av det som dryftades på fackliga möten mest handlade om frågor riktade till rektorer, men inte så mycket till mellanchefer eller högre chefer. En grupp som inte bara ska ses som arbetsgivare utan även som anställda medarbetare.

Därför tog Julio Garcia Atterström initiativet till "Nationellt nätverk för skolchefer och högre chefer" inom Sveriges Skolledare. En viktig fråga att lyfta är de stora skillnaderna i förutsättningar för skolchefer, anser han.

– Det finns jättemånga små kommuner, under 20 000 invånare, i Sverige. Det fattas många beslut om skolan på nationell nivå, säkert i all välvilja, men det kan se helt annorlunda ut i en mindre kommun.

Han nämner ett av de riktade statsbidragen som exempel.

– Man ger bidrag för att förbättra arbetsmiljön i socialt utsatta områden. Det är bra men de ligger i första hand kring storstäder. Även små kommuner kan ha stora utmaningar med låg bildningskultur eller andra typer av problem, säger han.

Nätverket startades 2021 av Julio Garcia Atterström som då var skolchef i Tranemo kommun.

– Genom nätverket får vi en chans att diskutera och utbyta erfarenheter och vi har haft mellan tio och fyrtio deltagare anmälda vid de olika tillfällena. Jag är glad över det initiativ

”Det fattas många beslut om skolan på nationell nivå, men det kan se helt annorlunda ut i en mindre kommun.”

Julio Garcia Atterström

Julio Garcia Atterström, initiativtagare till nätverket för chefer för skolledare.

Susanna och Pauline tar här. Det är mycket relevanta frågeställningar de tar upp, säger han.

EXAKT OM OCH hur Susanna Hansons och Pauline Broholm Lindbergs planer kommer att förverkligas är oklart. Ekonomiska realiteter styr.

– Kommunerna har krassa budgetar nu. Vi vet att intresset är stort och vi hoppas komma i gång under 2024, säger Susanna Hansson.

De man vänder sig till är de som vill ingå i en organiserad reflektion i en lärande gemenskap med andra skolchefer, de som genomgått skolchefsutbildningen i Skolverkets regi eller genomgått någon av skolchefsföreningens utbildningar. ■

Foto: Carl Sandin

Den lärande gemenskapen

Ambitionen med den lärande gemenskapen är hög. Den ska hjälpa till att utveckla olika förmågor hos skolcheferna, som dessa fyra:

1

Förmågan att mer systematiskt reflektera över och lära av erfarenheterna.

2

Förmågan att tolka det aktuella politiska landskapet.

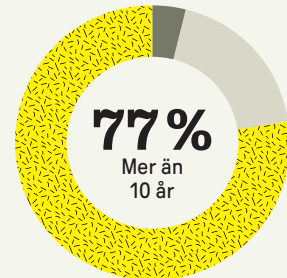
3

Förmågan att hantera motstridiga logiker och diskrepanser.

4

Förmågan att välja och tillämpa strategier och öka handlingskraften.

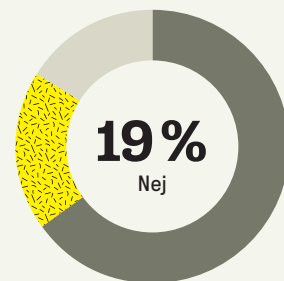
SÅ TYCKER SKOLCHEFERNA

Upp mot 80 % av alla skolchefer har mer än 10 års erfarenhet som skolledare.

► Hur lång erfarenhet har du som skolledare?

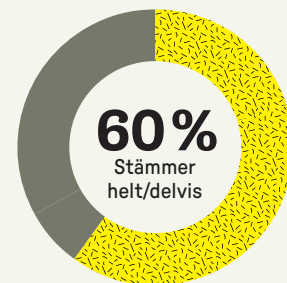
0–4 år: 4 %, 5–10 år: 19 %, Mer än 10 år: 77 %.

Var femte skolchef har inte förtroende för kommunpolitiker i utbildningsfrågor.

► Jag har förtroende för de politiker som ansvarar för utbildningsfrågor i den kommun där min arbetsplats finns.

Ja: 65 %, Nej: 19 %, Vet ej/Kan inte bedöma: 16 %.

60 % av skolcheferna känner sig obekväma med att lyfta problem som de upplever finns hos arbetsgivaren.

► Jag känner mig obekväma med att lyfta problem som finns hos min arbetsgivare. Stämmer helt/delvis: 60 %, Stämmer delvis inte/inte alls: 40 %.

Källa: Stora Skolledarenkäten. Enkäten genomfördes i form av en webbenkät mellan 11 april och 21 maj 2023.

Semira Wikström har varit skolchef i sydvästra och östra Huddinge sedan april 2022.

Semira Vikström vill rulla ut röda mattan för rektorerna

Semira Vikström är skolchef i Huddinge.

– Jag är så galet stolt över mina rektorer! De gör ett fantastiskt arbete och de ger mig massor med energi, vilket i sin tur sporrar mig till att göra mer och göra bättre.

I dag besöker Semira Vikström Östra Grundskolan i Skogås, en av de elva skolor som hon har i sitt revir som skolchef i sydvästra och östra Huddinge.

Här finns också skolans rektor Petra Hamblad och utbildningsnämndens ordförande Rasmus Lenefors (S) på plats. Rasmus Lenefors är ordförande sedan valet 2022. Tidigare har han varit oppositionsråd i kommunen.

– Jag tycker det är väldigt viktigt att vi som politiker är ute och lär känna verksamheten. Jag försöker vara ute så mycket som möjligt. Jag träffar ledningsgrupper, men gör även besök i klassrum och på fritids. Det är mycket lärorikt, konstaterar han.

Det är något som uppskattas av Petra Hamblad.

– Det är jättebra att politikerna är ute och besöker skolor och får lyssna till hur vi har det.

I grunden handlar det om tillit, menar Semira Vikström, att det kan finnas en öppen kommunikation mellan politiken och verksamheten.

– Jag upplever verkligen att Rasmus lyssnar på oss. Vi kommer också att starta en utredning kring rektorernas arbetsmiljö och det tror jag är unikt. Vi vet att stabilitet och kontinuitet är viktigt för att rektorerna ska bli kvar på sina jobb och nu ska vi titta på det, säger hon.

VARJE VECKA TRÄFFAS rektorerna i sydvästra och östra Huddinge.

– Att träffa andra rektorer betyder så oerhört mycket för mig. Och Semira leder de här mötena på ett bra sätt så de blir mycket konstruktiva, säger Petra Hamblad.

Östra Grundskolan i Skogås.

Foto: Filippa Ljung

”Vi ska bygga ett starkt lag. Våga be om hjälp men också våga vara stolta över allt bra vi gör.”

För Semira Vikström är veckomötena centrala.

– Vi ska bygga ett starkt lag. Vi måste våga be om hjälp men också våga vara stolta över allt bra vi gör. Det ska vara ett kollegialt lärande när det är som bäst, säger hon.

Hon har också lite olika typer av möten med rektorerna.

– Vi har möten där vi bara pratar om verksamheten. Och så andra möten som handlar om ekonomi. Annars blir det så lätt att alla möten kommer att handla om ekonomi, säger hon.

SEMIRA VIKSTRÖM HAR varit skolchef i sydvästra och östra Huddinge sedan april 2022. Tidigare var hon nio år som rektor på Visättarskolan i Huddinge och belönades som både Årets rektor 2020 och med Stora Skolledarpriset 2020. När hon lämnade 2022 hade skolan fått ett ökat elevantal, bättre kunskapsresultat och nöjdare elever och personal.

Foto: Filippa Ijung

Semira Vikström besöker Östra Grundskolan i Skogås och träffar utbildningsnämndens ordförande Rasmus Lenefors (S) skolans rektor Petra Hamblad.

– Jag tycker det funkade jättebra med min efterträdare på skolan. Jag har släppt det nu och fokuserar på mitt nya jobb. Som skolchef ska jag rulla ut den röda mattan för rektorerna, det vill säga serva dem med tydliga strukturer, rutiner och sådant som underlättar deras arbete och som gör att de i sin tur kan lägga tid och fokus på sin verksamhet.

OCH DET HAR gett resultat. Tidigare i år kom resultatet från en medarbetarenkät som undersökte hur de elva rektorerna i området tycker att det fungerar i kommunen. Den bestod av två delar; prestationsnivå och ledarskapsnivå. Resultatet i båda delarna visas i tre färgzoner där grön är den bästa, orange är mindre bra och röd är den kritiska zonen. Både när det gäller prestationsnivå och ledarskapsprofil visar det

”Jag ska serva dem med tydliga strukturer, rutiner och sådant som underlättar deras arbete.”

Semira Vikström

grönt för Semira Vikström och det är första gången sedan 2019 som det sker.

– Att arbeta verksamhetsnära är viktigt för mig, att utgöra ett faktiskt stöd för mina rektorer och vara ute i verksamheterna, träffa skolledningen, personalen och eleverna. Jag har också bjudits in till skolor där jag har haft olika workshops, vilket är ett fantastiskt sätt för mig att lära känna personalen, och verksamheten, säger hon.

Semira Vikström säger att hon har världens bästa jobb

– Det är sant men det förutsätter att man har stöd av sin närmaste chef som ger tillit och som ger mig mandat. Och det har jag. Med stödet från utbildningsdirektör Frida Plym Forsell så kan jag komma till min rätt på bästa sätt som chef och det gör det här jobbet så otroligt roligt, säger Semira Vikström. ■

BILDNINGSDIREKTÖREN

Länken mellan politiken och verksamheten

– Det är roligare att jobba med professionen. Tjänstemannarollen ger större möjligheter till att påverka långsiktigt.
Det säger Erik Nilsson, bildningsdirektör i Danderyds kommun.

Erik Nilsson är en känd profil i Skolsverige och har varit verksam som både politiker och tjänsteman. Han har bland annat varit statssekreterare hos tidigare utbildningsministern Anna Ekström (S), skolchef i Botkyrka kommun och skolborgarråd i Stockholm.

Han har också varit en framträdande skoldebattör och bland annat skrivit boken "Det var någonting med fjärlar – Reflektioner om demokrati och styrning".

Nu är han alltså bildningsdirektör i Danderyd.

Erik Nilsson påpekar att hans jobb i dag inte är direkt mot skollädaarna. Det finns skolchefer emellan. Men han ser sig som en länk mellan politiken och verksamheten.

– Politiker måste lära sig att vara delaktiga i den kommunala, men också i den nationella, delen av det som styr skolan. Många gånger handlar det om fritidspolitiker. Då behöver de information så att de kan ställa relevanta frågor till professionen.

En risk för politiker är att de hamnar i enskilda elevärenden, menar han. Det kan handla om skolskjuts, skolmaten eller betygssättning.

– Här måste vi se till att ha kanaler som vidarebefordrar den typen av frågor från allmänheten till den som kan svara på dem.

ERIK NILSSON TYCKER att det finns ett par viktiga saker att tänka på när det gäller samverkan mellan politiken, skolchefer och verksamheten.

Erik Nilsson

”Se till att rektorer stöder och ger näring åt varandra genom samarbeten.”

Erik Nilsson

Dels att tänka igenom vilket stöd som behövs. Hur ser det administrativa stödet ut, finns det möjlighet till avlastning och sådant? Vad finns det för styrkor och svagheter och utvecklingsområden?

Dels att se till att rektorer stöder och ger näring åt varandra genom samarbete. Det är helt centralt att rektorer fungerar och då är kompetensutveckling mycket viktig. Rektorsgrupper är ett sätt.

ERIK NILSSON HAR förståelse för den frustration som finns på många håll över bristande resurser. Han är dock inte så imponerad av de skollädaare som protesterar genom att vägra hålla budget.

– De beskrivs som modiga för att de struntar i budgeten och ägnar sig åt civil olydnad. Men kommunen har ekonomiska ramar som de måste förhålla sig till. Då uppstår prioriteringsfrågor och då är tolkningsutrymmet stort, kanske kan man aldrig få tillräckligt med resurser. Det här är demokratisk fattade beslut. Trycket måste i så fall sättas mot den politiska organisationen. Brister det så får man arbeta för att ändra de politiska förutsättningarna, säger han.

JUST NU HAR Danderyd ett annat problem att hantera, ett problem som förmodligen kommer att dyka upp i många kommuner den närmaste tiden. Danderydsborna har gått ut i fackeltåg för att demonstrera mot omorganisationerna av skolorna i kommunen.

– Det bristande elevunderlaget som ger omorganisationer och kanske till och med skolstängningar kommer att skapa reella konflikter på andra håll också, säger Erik Nilsson. ■

KONFERENS

Leda kollegor i förskolan 2024

Leda systematiskt kvalitetsarbete som
blir meningsfullt i praktiken

JAN HÅKANSSON

Att leda kontinuerlig utveckling i förskolan

JONNA BORNEMARK

Kvalitetsarbete och vikten av allt vi inte vet

ERIKA WALLIN

Från skrift till handling

ELLINOR BENGTSOON

Systematiskt kvalitetsarbete i alla led

KARIN ALNERVIK

Meningskapade, användbart och förändrande

Stockholm 10 april • Online 10 april

SKANNA QR-KODEN OCH

LÄS MER PÅ WEBBEN!

Vi utvecklar Sveriges
viktigaste människor
www.lararfortbildning.se

LÄRAR
FORTBILDNING AB

Lyft fram era lärare!

Att nominera till utmärkelsen
Guldäpplet är ett sätt att lyfta fram
skickliga lärare, dela goda exempel
och bygga långsiktiga kollegiala processer
för gemensamt professionellt kunnande.

Nomineringen är öppen –
Du gör din nominering på webben

diu.se/guldapple

Guldäpplets partners:

Sveriges Lärare, Sveriges Kommuner och Regioner,
Skolverket, eTwinning, BRAVOLesson, ILT Education,
Netsmart samt stiftelsen DIU, grundare och koordinatör.

Nominera din skolhuvudman till

Guldtrappan

anmälan senast 15 februari

Hur gör skolor och huvudmän som når framgång med
sina elever? Som tar vara på beprövade, traditionella
och digitala resurser. Med målinriktad kollegial utveckling.
Där skolor och lärare lär av och med varandra.
I dialog med forskning. Med sikte på framtiden.

Guldtrappan – och Guldäpplet – är initiativ för att bidra
till huvudmäns processer. Nominera din huvudman för att
bli en del av processen. Anmälan senast 15 februari 2024.
Vi tar nya steg i processerna.

diu.se/guldtrappan

Stiftelsen Yngve Lindbergs Minne med partners:

Sveriges Kommuner och Regioner, Skolverket, Sveriges
Skolledare, Skolchefsföreningen, Friskolornas riksförbund,
Gothia Kompetens, Stiftelsen DIU, koordinatör

Räkna med Lena Holmdahl

Utbildningsdirektör Lena Holmdahl ska ta fram en ny nationell beräkningsmodell för en skolpeng. En mardrömsuppgift, tycker nog många. "Väldigt roligt!" säger hon själv.

Text: Lenita Jällhage Foto: Filippa Ljung

D en gyllene tornspiran på Stockholms stadshus med sina tre kronor är det enda som lyser upp himlen denna gråmulna dag. Utbildningsdirektören Lena Holmdahl har möten i den vackra byggnaden flera gånger i veckan men hennes kontor ligger mitt emot, på utbildningsförvaltningen, i före detta Serafimerlasarettet.

Lena Holmdahl slår sig ner vid det stora sammanträdesbordet i sitt arbetsrum. Det fyller nästan hela rummet och räcker för möten med hela hennes ledningsgrupp på nio personer.

Som utbildningsdirektör i Stockholm stad leder Lena Holmdahl en utbildningsförvaltning med 16 000 anställda, 140 grundskolor och 27 gymnasier.

"Stödet som vi har byggt upp har lett till att vi har många sökande till våra rektorstjänster."

Lena Holmdahl

Ålder: 63 år.

Yrke: Utbildningsdirektör i Stockholms stad.

Familj: Maken Johan, som är bokbindare, och två utflugna vuxna söner.

Bor: Villa i Enskede gård i södra Stockholm.

Intressen: Tennis som hon lärde sig på en grundkurs för vuxna för 14 år sedan. Hon vandrar också utomlands under en vecka varje år med väninnor. Det började i Spanien för sex år sedan men från hösten 2023 vandrar de i England.

Uppdrag: Leder den statliga utredningen om en ny skolpengsnorm som ska vara klar för grundskolan våren 2025 och för gymnasiet november 2026.

Ansvar för förskolorna i staden flyttades i våras till en egen förskoleförvaltning. Trots det har hon ansvar för en budget på 20 miljarder, vilket är 40 procent av Stockholms stadsbudget.

Den 3 november 2023 presenterade skolministern Lotta Edholm (L) att Lena Holmdahl hade fått uppdraget att leda den nya statliga utredningen att ta fram en ny nationell skolpengsnorm.

Hur ska du hinna med det omfattande uppdraget parallellt med ditt arbete?

– Det gäller att prioritera tiden och fokusera på det man ägnar sig åt. Andra statliga utredare har lyckats med det före mig så det ska nog gå bra. Mitt uppdrag blir att leda en stab som består av fyra tjänster varav en huvudsekreterare som kommer att arbeta med utredningen, säger hon.

Lena Holmdahl kommer främst ha digitala möten för att sätta sig in i de olika resursfördelningssystem som finns ute

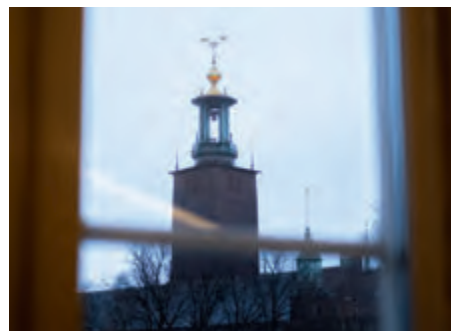
i landets kommuner. Men hon kommer också behöva resa en del.

Det finns dock flera statliga utredningar som har varit inne på frågan om resursfördelningen till skolorna, inte minst Thomas Perssons utredning "Ståtens ansvar för skolan – ett besluts- och kunskapsunderlag" som var klar i oktober 2022. I den deltog Lena Holmdahl som expert så hon kommer inte att behöva börja på ruta ett.

Det finns också flera fristående aktörer som har borrar i frågan. Linnea Lindquist, biträdande rektor på Hammarkullsskolan, är en av dem. Hon har läst tusentals kommunbudgetar för att sätta sig in i de olika sätt som kommuner över tid fördelat pengar på till skolorna.

Lena Holmdahl har inte läst Linnea Lindquists böcker om resursfördelningssystemet, men "flera av hennes debattinlägg".

Som utbildningsdirektör i Stockholms stad leder Lena Holmdahl en utbildningsförvaltning med 16 000 anställda, 140 grundskolor och 27 gymnasier.

LENA HOLMDAHL BESKRIVER sig själv som något av en "doldis" men med en grundtrygghet som gör att hon står stadigt med bägge fötterna på jorden. Kanske blir det just den egenskapen som blir hennes "ess i rockärmen" om det blåser upp till storm om skolpengens fördelning.

Hon är medveten om att resursfördelningen till skolorna är en het fråga och att det finns många olika viljor och aktörer som har åsikter om skolpengen och även starka ekonomiska intressen.

– Jag är ödmjuk inför uppdraget, säger hon.

Hon är tydlig med att hennes uppdragsgivare är politikerna och att hon arbetar utifrån deras direktiv.

– Det är politikerna som ytterst avgör vilkas intressen de vill tillgodose, inte jag. Min ambition är att försöka hitta transparenta lösningar som kan bli accepterade. Jag är inte intresserad av att lägga jobb och energi på ett förslag som läggs i byrålådan. Jag känner mig trygg i vad mitt uppdrag innebär och skulle aldrig ta ett uppdrag som jag inte själv bottnade i, säger hon.

Lena Holmdahl är uppvuxen i Växjö men flyttade 1985 till Stockholm och där har hon blivit kvar. Men hon hävdar att hennes småländska påbrå har följt henne genom livet.

– Ända sedan gymnasietiden har jag

varit intresserad av ekonomi och har drivits av ett samhällsengagemang. Jag har alltid tyckt om att räkna och att ha ordning och reda på pengarna. För mig är pengar ett medel att kunna göra olika saker, inte ett mål i sig. Det är nog därför jag aldrig arbetat i näringslivet utan velat verka i den offentliga sektorn, säger hon.

ÄVEN OM HON inte arbetat inom näringslivet så är Lena Holmdahl med sina 142 000 kronor i månaden Sveriges bäst betalda kommunala skolchef/utbildningsdirektör enligt Dagens samhälles kartläggning i mars 2023.

Hon har läst både pedagogik och ekonomi på universitetet men har ingen examen. Hon säger att hon är duktig på att styra och leda efter att ha arbetat i över 30 år med ekonomi- och resursfördelningsfrågor. Hon har arbetat som utbildningsdirektör sedan 2017 i Stockholms stad och har haft olika chefsposter i staden under 25 års tid.

Hon sitter med i olika styrgrupper och träffar skolborgarrådet Emilia Bjuggren (S) minst en gång i veckan.

– Min uppgift är att skapa så bra förutsättningar, möjligheter och stöd som möjligt för stadens anställda, utifrån de resurser vi har. Jag lägger mig inte i de vardagliga skolpedagogiska frågorna, säger

hon och beskriver sig som en lösningsfokuserad person som vill gå framåt.

Lena Holmdahl konstaterar att det finns många i samhället som har åsikter om skolan och vad lärarna borde göra i klassrummet men hon tillhör inte dem.

– Jag är noga med att vi styr utifrån de uppdrag vi har och jag är trygg med att verka i en stabil och robust organisation. Det finns en tydlig styrkedja med en grundskoledirektör och grundskolechefer, gymnasiedirektör, rektorer och lärare där det är tydligt vilket ansvar var och en har, säger hon.

REKTORSOMSÄTTNINGEN ÄR STOR i många kommuner men Lena Holmdahl säger att Stockholms stad inte har så stort problem med det. Hon menar att det beror på att rektorerna i staden inte lämnas ensamma utan får mycket stöd från HR-avdelningen när det gäller att lösa personalärenden eller konflikter på ett korrekt sätt enligt regelverket. Men också i ekonomifrågor, när det exempelvis gäller upphandlingsregler eller redovisning eller att analysera och få stöd kring varför det har uppstått ett underskott.

– Stödet som vi har byggt upp har lett till att vi har många sökande till våra rektorstjänster men vi kan inte slå oss till ro för det, säger hon. ■

SCANDINAVIAN
EDUCATION
TECHNOLOGY
TRANSFORMATION

Resilient ledarskap i skola och förskola

18 APRIL 2024 KISTAMÄSSAN, STHLM

ANMÄL DIG PÅ
WWW.SETTDAGARNA.SE

Samarbetspartners

Sveriges Lärare

SVERIGES
SKOLLEDARE

Swedish
Edtech
Industry

Uppsala
kommun

INTERNET
STIFTELSEN

Skolverket

SPSM

by
EASYFAIRS

**KRISTINA
BÄHR**

Barnläkare, chefshandledare
och författare

Utbildningsmaterial
åk 4–9 och gymnasiet

ÄR DET DELBART?

Om att ta, ha och
dela nakenbilder

*"Det är ett mycket viktigt
material som polisen tagit fram.
Vi tar upp det vid terminsstart,
visar filmen och diskuterar
tillsammans med eleverna."*

Lärare årskurs 7

polisen.se/delbart
polismuseet.se/skola

Polisen

FRÅGAN

Hur agerar du som skolchef tills nya digitaliseringsstrategin är klar?

Peter Lindberg

Grundskoledirektör
Malmö stad

Ina Furtenbach

Förvaltningschef
Förskoleförvaltningen Borås stad

Göran Isberg

Utbildningsdirektör
Jönköpings kommun

"Avvägningen är rektorer och lärare själva bäst på att göra"

I Malmö stad har vi under flera år haft ett långsiktigt, strukturerat strategiskt arbete kring digitaliseringen i skolan. Detta har bland annat baserats på den tidigare digitala strategin och behovskartläggningar i våra verksamheter. Vi har vetenskapliga utvecklingsledare som har jobbat med frågorna och vi har internationella samarbeten.

Vi kommer att fortsätta erbjuda stöd till våra verksamheter. Detta innefattar kvalitetssäkring av digitala verktyg men också stöd till skolorna i andra processer.

När digitala enheter ska användas i undervisningen är något varje skola jobbar med. Den avvägningen vet vi att rektorer och lärare själva är bäst på att göra.

"Tar fram en egen tillfällig strategi som stöd till rektorerna"

I Borås stads förskolor sitter barn sällan passiva framför skärmar. Under flera år har vi investerat i en ökad variation av verktyg, kompetensutveckling och handledning som stöd till rektorer och förskolor. Målet är helt enkelt att undervisning på förskolorna ska bygga på barns utforskande med hjälp av en variation av verktyg och uttryck, och använda digitala verktyg på ett sätt som låter barn vara kreativa.

Jag tror inte att vi kommer att behöva ändra den inriktningen. Utmaningen ligger i att förskolorna i tider av hög frånvaro inte ska ta till de digitala verktygen på ett passivt sätt, det behöver vi tala ärligt om och stötta utan prestige.

I dag stormar det runt uttalandena, skolchefens uppgift är att skapa lugn och skilja på partipolitiska utspel som är riktade till väljarna och de slutliga formuleringarna i läroplanen som riktar sig till oss i professionerna. I väntan på det tar vi fram en egen, tillfällig, digital strategi som stöd till rektorerna. Vi kommer att utgå ifrån begreppet digital kompetens och hur vi tolkar det för barn i olika åldrar och våra medarbetare.

"Vi kommer att fortsätta med vår strategis nuvarande intentioner"

I Jönköpings kommun ska digitala läresurser stödja lärandet hos barn och elever. Användandet av digitala läresurser har inget egenvärde utan kan användas när det tillför ett mervärde. Viktigt att pedagogen har en pedagogisk idé och kännedom om vilka läresurser som finns att tillgå, både analoga och digitala. I vårt uppdrag ingår också att rusta våra barn och elever inför framtiden, där ett kritiskt förhållningssätt blir mer och mer viktigt.

I Jönköpings kommun finns i dag en it- och digitaliseringsstrategi för vår utbildningsverksamhet. Vi avsåg att uppdatera den under 2023 men avvaktar kommande utredning. Jag kan konstatera att våra ambitioner med stöd till användning av digitala läresurser till förskolors och skolors arbete samt barns och elevers lärandeansträngningar inte står i motsats till det som framskrids i de nya utredningsdirektiven. Vi kommer således att fortsätta med vår strategis nuvarande intentioner. Valet av digitala eller analoga läresurser gör professionen utifrån situationen samt barns och elevers förutsättning att lära sig att lära.

Prenumerera på Skolledare Fredag!

Få de senaste nyheterna,
reportagen och politiska besluten
som berör dig som skolledare
i din mejlkorg, varje fredag.

Anmäl dig till
vårt populära
nyhetsbrev på
skolledaren.se

Glöm inte att
följa oss i sociala medier
för ännu fler nyheter.
Du hittar oss på
Facebook
och LinkedIn.

SKOLLEDAREN.

Skolsverige runt

En ledarskapsfråga att tydliggöra personalens tillgänglighet utanför arbetstid, förskolebarn läste rekordmånga böcker och ... Säg hej!

Text: Håkan Söderberg

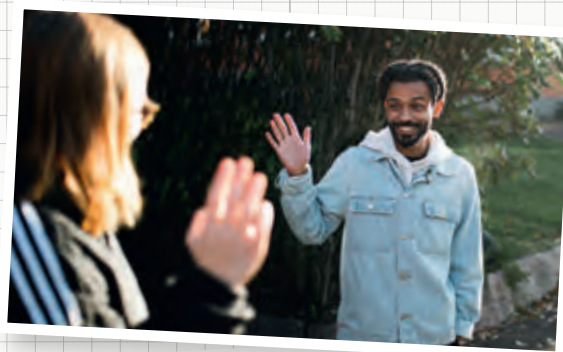

► Längre skoldagar med mer svenska och matematik. Men också mer musik, slöjd, teknik och idrott för att barnen ska orka med de längre skoldagarna. Det är innehållet i ett förslag från Skolverket som tagits fram på uppdrag av regeringen.

► På tio år kommer elevtapet i Stockholm att bli 6 000 barn och ungdomar. Om de prognoserna stämmer finns risk för att skolor måste stängas, enligt skolborgarrådet Emma Bjuggren.

Jobb

"Det finns ingen anledning att lärare måste lämna ut sina privata mobilnummer och svara på samtal utanför arbetstid."

► Skolminister Lotta Edholm i en intervju i DN om att det är en ledarskapsfråga för rektorer och huvudmän att tydliggöra för föräldrar var gränserna faktiskt går.

Lotta Edholm

SÄG HEJ

till varandra! En lokal kampanj i det snabbt växande Luleå för ett "Vänligt och nära Luleå" har blivit en succé. Och inte bara i skolor och idrottsföreningar i Luleå, utan kampanjen har fått internationell uppmärksamhet i tyska, amerikanska, sydafrikanska, franska och japanska medier, enligt SVT Norrbotten.

"Det känns tråkigt att lyfta det negativa, men det är viktigt att se hela frågans komplexitet. Det här är inte som att hitta rastvakter."

► Olof Sundin, ansvarig för forskarutbildningen i biblioteks- och informationsvetenskap vid Lunds universitet om att det saknas 1300 bibliotekarier för att alla skolor ska kunna ha bemannade bibliotek till 2025, enligt regeringens förslag.

Olof Sundin

► Skolverket och Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) öppnar nya regionalkontor för kvalitetsdialoger i Örebro och Linköping under våren. Drygt ett år har gått sedan arbetet med kvalitetsdialoger inleddes. Fram till nu har 600 kvalitetsdialoger genomförts över hela landet.

5 mars kommer nästa nummer av Skolledaren.

22 062

... böcker läste förskolebarnen i Katrineholm under en månad. Helene Lindqvist, initiativtagare till projektet "Hela förskolan" kan konstatera att resultatet vida översteg förväntningarna.

Utbildning

KURSER FÖR REKTORER OCH MELLANLEDARE

Investera i ledarskapet - det lönar sig!

Samtliga kurser är tydligt förankrade i skolans och förskolans vardag och vi garanterar att du blir nöjd!

Online 13 mars

Lars Gustafsson

Biträdande rektor - 3 dagar

Malmö 10 april

Marianne
Björklund Persson

Coachande ledarskap - 1 dag

Göteborg 21 mars
Malmö 9 april

Lena Göthe

Leda undervisningsutveckling - 3 dagar

Stockholm 25 april
Göteborg 6 maj
Online 13 maj

Madleen Thyren

Leda i motstånd och bristande samspel - 1 dag

FLER LEDARSKAPSKURSER PÅ WEBBEN:

Vi utvecklar Sveriges
viktigaste människor
www.lararfortbildning.se

LÄRAR
FORTBILDNING AB

VI FÖRMEDLAR OCH HYR UT SVERIGES VIKTIGASTE CHEFER

Många av våra skolledare är mellan 65 och 70 år vilket förutom erfarenhet och legitimitet innebär lägre arbetsgivaravgifter (en tredjedel) och ibland noll kronor i tjänstepension. Vi har mängder av referensuppdrag från kommuner och friskolor över hela Sverige.

VILL DU VETA MER KONTAKTA:

Jonas Berkling, 0709-20 23 33,
www.rektorspoolen.se

RektorsPoolen
SVERIGES VIKTIGASTE CHEFER

REKTOR – SKOLLEDARE FÖRVALTNINGSCHEF

FÖRMEDLA - REKRYTERA - HYRA -
UTREDA - FINANSIERA

**Kompetenta skolledare/chefer
i hela Sverige! Erfarenhet från mer
än 1000 skolor! 25 års kontinuerlig
verksamhet!**

Tel: 08-545160 20

info@kunskapsbolaget.se

www.kunskapsbolaget.se

[http://www.linkedin.com/company/
kunskapsbolaget-ab/](http://www.linkedin.com/company/kunskapsbolaget-ab/)

Kunskaps
bolaget

...utvecklar ledare och organisationer

Foto: Getty Images

TYDLIGA STRUKTURER MOTVERKAR FRÅNVARO

"Man är ju elev, fast på avstånd." Så beskrev en elev sin frånvaro för specialpedagogen Tobias Forsell. Han har tittat närmare på det som tidigare kallades hemmasittare, som numera kallas problematisk skolfrånvaro, och ser att skolledares viktigaste uppgift är att skapa tydliga strukturer.

Text: Martin Röshammar

I sin avhandling kom Tobias Forsell fram till att problematisk skolfrånvaro är ett mångfacetterat problem som medför

negativa konsekvenser, allra mest för eleven som är frånvarande. Men det finns vägar tillbaka till skola och utbildning.

Han kunde se att problematisk skolfrånvaro ofta hör ihop med flera olika faktorer som är i sin tur är kopplade till eleven själv, till familjen, till skolan och kamraterna. Att vara med om misslyckanden i klassrummet, känna sig utanför gemenskapen eller känna sig otrygg, påverkar att eleven undviker skolan. Elever behöver känna sig sedda och lyssnade på av vuxna.

Tobias Forsell anser att det är viktigt att som skolledare skapa strukturer för ett systematiskt arbete med att främja närvaron

”Skolledare har också viktiga roller i att tydliggöra roller och inkludera hela elevhälsan i det hälsofrämjande arbetet – men även i det utredande och åtgärdande arbetet vid skolfrånvaro.”

i skolan. Han menar att tidiga insatser är nödvändiga i form av att identifiera riskmiljöer, identifiera elever som befinner sig i riskzonen när det kommer till att utveckla frånvaro och att arbeta för att hela skolan som arbetsplats och som lärmiljö ska vara en trygg miljö för alla elever.

– Skolledare har också viktiga roller i att tydliggöra roller och inkludera hela elevhälsan i det hälsofrämjande arbetet men även i det utredande och åtgärdande arbetet vid skolfrånvaro. Det är rektors roll att initiera frånvaroutredningar och se till så att det finns strukturer för att uppmärksamma återkommande sjukfrånvaro. Det kan också handla om att informera föräldrar tidigt, via föräldramöten eller liknande.

TOBIAS FORSELL ÄR utbildad förskollärare och specialpedagog, har erfarenhet av att arbeta i ett närvaroteam med uppdraget att hjälpa elever med stor skolfrånvaro tillbaka till skolan. Det var så tankarna om att forska om skolfrånvaro föddes för Tobias Forsell.

Några år har gått sedan han blev klar med avhandlingen vid Umeå universitet. Numera är han rådgivare på Specialpedagogiska skolmyndigheten men det är med de tidigare erfarenheterna och forskarrollen i ryggen, som han här uttalar sig om eleverna som ibland kallas för hemmasittare.

– För ett antal år sedan arrangerades många hemmasittarkonferenser men jag

Foto: Mattias Pettersson

Tobias Forsell

Rådgivare på
Specialpedagogiska
skolmyndigheten.

Forskat på: Problematisk skolfrånvaro ur elevers, föräldrars och skolpersonals perspektiv.

har använt ett mer neutralt begrepp. Det beror bland annat på vad eleverna själva sa, att det fanns en negativ klang kring hemmasittarbegreppet. Det upplevdes av dem som att det var självvalt att vara hemma. En elev sa till mig: ”Ja, men man är ju elev, fast på avstånd”, berättar Tobias Forsell.

HAN MENAR ATT det understryker att skolan fortfarande ska definiera de här eleverna som elever. Men det kan vara elever i behov av särskilt stöd.

– Det jag ville göra var att lyfta fram deras röster, de personer som jag anser är dilemmat närmast. Det är elever som har haft omfattande långvarig frånvaro men som har kommit tillbaka eller ökat sin närvaro, säger Tobias Forsell.

Även föräldrar vars barn haft omfattande långvarig frånvaro i grundskolan, med samma positiva utveckling, vill han lyfta, liksom skolpersonal.

Han flikar in att konferenser i ämnet

numera oftast använder begrepp som problematisk frånvaro eller ofrivillig frånvaro och att det är bra att skolan inte sätter etiketter på eleverna.

EFTER AVHANDLINGEN HAR han kunnat lyfta blicken från det som händer i klassrummet till att också se på vilka förutsättningar som ges för lärare att se varje elev.

– Det handlar även om det samhälle vi lever i, de krav och förväntningar som finns. Och skolan är som en spegling av samhället. Elever och lärare som delar samma arbetsplats ska kunna känna att krav och förväntningar är hanterbara. Vad som räknas som kunskap, det formuleras ju på makronivå, på samhällsnivå, alltså i våra skolförfattningar och i läroplaner. Det är ingenting som lärare kan ändra på men vi kan fundera på vilka krav som ställs på våra unga i dag.

Med krav som ställs syftar Tobias Forsell även på sociala krav. Hur ska man vara? Hur ska man se ut? Hur ska man klä sig?

Foto: Getty Images

Sådana saker som påverkar hur de unga upplever sig själva i relation till andra. Elever vill känna sig accepterade, sedda och gärna passa in i gruppen.

ENLIGT ANDRA UNDERSÖKNINGAR anser många lärare att klasserna är för stora samtidigt som behovet av olika typer av stöd bara ökar. Tobias Forsell skulle gärna se mindre klasser, där alla elever kan bli sedda. På så sätt kan lärarna känna att de hinner med, vilket kan bidra till ett gynnsammare arbetsklimat för både lärare och elever, inte minst elever som har svårt att hantera många relationer och röriga miljöer. Mindre sammanhang ger dessa elever möjlighet att bibehålla sin energi och de kan därmed orka med hela skoldagen.

Det är viktigt, anser han, att föräldrar uppmanas att ta kontakt tidigt i stället för att vänta. Då kan man proaktivt förhindra att frånvaron blir mer påtaglig.

– Inte minst gäller det att skapa förutsättningar så att lärare inte står själva i arbe-

tet med att främja närvaron. Det måste vara ett tillsammansarbete. Kanske kan en skolkurator, en specialpedagog eller en studie- och yrkesvägledare komma in och hjälpa till. Antingen i direktkontakt med föräldrar eller elev, eller i klassrummet. Kanske kan någon komma in och leda klassen vid vissa lektioner så får läraren möjlighet att ge tid för samtal med eleven.

TOBIAS FORSELL LANDAR i att det är önskvärt att det finns plats för återhämtning för elever i den lärmiljö som skapas. Till exempel kan det vara att ordna ett rum dit eleverna kan gå för att samla energi och för att de inte ska behöva vara i ett större sammanhang.

Han uppmanar skolläda- re att skaffa sig kunskap från sina kollegor. Hur gör andra skolor och skolområden som har lyckats med det närvarofrämjande arbetet?

– Ta stöd av andra. Då behöver du inte uppfinna hjulet igen, poängterar Tobias Forsell. ■

Fakta om Tobias Forsells avhandling

”Man är ju typ elev, fast på avstånd”: Problematisk skolfrånvaro ur elevers, föräldrars och skolpersonals perspektiv.

- Avhandlingen skrevs vid Umeå universitet, Samhällsvetenskapliga fakulteten, Institutionen för tillämpad utbildningsvetenskap, år 2020.
- Avhandlingen utsågs våren 2021 till favoritavhandling av Skolportens lärarpanel. Avhandlingen bygger på intervjuer med elever, föräldrar och skolpersonal.
- I sin motivering skrev panelen: ”Tobias Forsells avhandling slår fast att problematisk skolfrånvaro byggs upp under en längre tid och att sociala svårigheter ofta är en bakomliggande faktor. Avhandlingen är ett viktigt bidrag i svensk skolfrånvaroforskning då den utförligt undersöker och beskriver hur problematisk skolfrånvaro faktiskt kan se ut och hur den kan förebyggas.”

Problematisk skolfrånvaro – enligt forskningen

Problematisk skolfrånvaro beror ofta på att flera för eleven problematiska faktorer sammanfaller under en längre tid.

Vanliga orsaker till att eleven stannar hemma är att den känner sig ensam, annorlunda eller är mobbad. Det är också vanligt att man känner att man inte kan leva upp till skolans krav.

En elev som är borta från skolan en längre tid börjar ofta känna oro, drabbas av depression och tappar sina sociala kontakter. Dessutom kommer eleven efter i skolarbetet och tappar allt eftersom hoppet om att komma tillbaka. Alla dessa komponenter spelar in och gör att det är svårare att komma tillbaka till skolan ju längre tid man är borta.

Inom Kriminalvården finns en parallell skolvärld med egna rektorer, skolchef, lärare och studie- och yrkesvägledare. Skolledaren har besökt rektorn Gunilla Peterson i rektorsområde Syd på anstalten Tygelsjö utanför Malmö.

Text: Lenita Jällhage Foto: Filippa Ljung

VÄGEN TILL FRIHET

SÅ FUNKAR SKOLAN PÅ ANSTALTEN

Gräns för
Fritidsområde

Gunilla Peterson vid
gränsen, några tiotal
meter från anstaltens
byggnader. Den får de
intagna inte passera.

När Tygelsjö-
anstalten utanför
Malmö öppnades
1947 kallades den
fångkoloni.

I det lilla samhället Pileby söder om Malmö ligger Tygelsjöanstalten. Det är en säkerhetsklass 3-anstalt vilket är den lägsta säkerhetsklassningen. Det märks främst genom att det inte finns några synliga stängsel eller murar runt anstaltsbyggnaderna.

– På Tygelsjö sitter intagna som dömts till allt ifrån trafikförseelser till mord. En intagen på Tygelsjö kan ha suttit på en högre säkerhetsklassad anstalt men placerats på en lägre säkerhetsklassad anstalt inför frigivning, säger rektorn Gunilla Peterson.

Samhällets innevånare bor i villor och bondgårdar något hundratal meter från fängelsets byggnader. Från anstaltsområdet kan man blicka ut över stora öppna åkerfält med havet i horisonten och Öresundsbron till Danmark. Men det går en osynlig gräns några tiotal meter från anstaltens byggnader som markeras med skyltar med texten "Gräns för fritidsområde". Den får de intagna inte passera.

– På anstalten ska vi få skollagen och fängelselagen att fungera tillsammans så vi kan bedriva undervisning. Det kan vara en utmaning emellanåt, säger Gunilla Peterson.

KRIMINALVÅRDSINSPEKTÖR Mikael Degrér tar emot i centralvakten och drar förhållningsreglerna på fängelset. Han erbjuder oss bärbart larm men säger att det med största sannolikhet inte behövs.

– Skulle det uppstå en konflikt mellan de intagna så bara backa. Det är ytterst sällan som något våldsamt händer på anstalten och i synnerhet inte i skolan. Det är en mycket populär verksamhet, säger han med eftertryck.

Det är alltid kö till anstaltens 18 skolplatser bland de 104 intagna. De som har

en plats är rädda om den. Missköter de studierna förlorar de sin plats direkt.

Mikael Degrér berättar att av anstaltens nästan 70 anställda är 40 på plats under ett dygn. Mellan 21.00 på kvällen och 7.00 på morgonen är internerna inlåsta på sin avdelning. Under dagtid kan de delta i olika former av sysselsättning som behandlingsprogram, utbildning eller produktion.

GUNILLA PETERSON TAR oss till en angränsande byggnad där lärarnas personalrum och arbetsrum finns. Där möter vi läraren Lina Landberg.

Till skillnad från den "blåklädda" personalen på fängelset har alla lärare på skolan civila kläder.

– Jag tror det har betydelse för de

Mikael
Degrér är
Kriminalvårds-
inspektör.

”Vi har hela tiden lärandet i fokus och inte varför de sitter här.”

Gunilla Peterson

Ålder: 62 år.

Bor: Strax öster om Malmö i Svedala kommun.

Yrke: Rektor i Kriminalvårdens rektorsområde Syd.

Familj: En make och tre vuxna döttrar.

Intressen: Jobbet tar mycket tid på grund av resorna mellan anstalterna. Men hon tränar så fort hon har möjlighet, sjunger gospel, läser och är med i en bokcirkel. Umgås med familjen.

Därför tycker hon om rektorsjobbet: Hon drivs av viljan att skapa goda förutsättningar för sina elever. Det har varit hennes ledstjärna ända sedan hon började sin yrkesbana.

intagna. Vi står för något annat och har hela tiden lärandet i fokus. Inte varför de sitter här, säger Gunilla Peterson.

Studierna pågår mellan 8.00 och 15.45 med en timmes lunch.

De intagna räknas in flera gånger per dag mellan sina aktiviteter så att ingen avviker. Efter middagen har de fritid mellan 17.00 och 20.45 och kan exempelvis spela fotboll, träna på gym, spela pingis eller kortspel.

Gunilla Peterson kände inte till vuxenutbildningen på fängelser innan hon såg en annons i Arbetsförmedlingens platsbank för två år sedan. Hon hade då arbetat som rektor och enhetschef i drygt tio år i kommunerna Kävlinge och Malmö och hade en bred erfarenhet som rektor.

– Jag sökte tjänsten men var sedan väldigt tveksam innan jag tackade ja till jobbet. Fattade verkligen Kriminalvården vad skolverksamhet innebär? säger hon.

Rektorsjobbet är annorlunda. Hon har inget fast arbetsrum där hennes anställda lärare kan sticka in huvudet varje dag utan hon pendlar mellan sina olika skolor på anstalterna och får söka upp lärarna när det passar dem. Hon är rektor på fem anstalter och på häkten, med 21 anställda lärare och en studie- och yrkesvägledare inom Kriminalvårdens rektorsområde Syd.

– Jag har 100 procent förtroende för att lärarna sköter ruljangsen på plats. De har en handbok att följa och kan rådfråga kollegor eller mig om det rör något rektorsbeslut, säger hon.

”Många elever får höga betyg här trots begränsad lärarledd tid och mycket självstudier.”

Precis som för många rektorer i den ”vanliga” skolvärlden önskar hon mer tid för det pedagogiska ledarskapet men resandet tar tid.

– Jag måste prioritera det som åligger mig som att sköta det systematiska arbetsmiljöarbetet, lönesamtal, utvecklingssamtal på alla anstalterna och rekryteringar samt ledningsgruppsmöten däremellan, säger hon.

LINA LANDBERG ÄR lärare i spanska, svenska, svenska som andraspråk och SFI och är en av de fem lärare som har sin bas på Tygelsjöanstalten.

– Jag arbetade tidigare med vuxna elever med posttraumatiskt stressyndrom. Det finns stora likheter med många elever som jag undervisar här. De bär på tunga erfarenheter eller har varit med om händelser som gör att de mår psykiskt dåligt eller får ont i kroppen, säger hon.

Samtidigt ser hon stora skillnader. De som studerar på anstalten har mycket positiv energi. De trivs i skolan och sköter sina studier.

– Många elever får höga betyg här trots begränsad lärarledd tid och mycket självstudier. Samtidigt har de tid att fokusera fullt på studierna och slipper tänka på att hämta barn på förskolan eller boka tvättid, säger Lina Landberg.

KRIMINALVÅRDENS SKOLA HAR inte behöriga lärare i alla ämnen på varje anstalt. Lärarna på Tygelsjö är främst behöriga i språk men det finns även yrkeslärare inom Naturbruksprogrammet med inriktning trädgård och en nyanställd kocklärare till Restaurang- och livsmedelprogrammet inriktning kock. Andra ämnen får eleverna läsa på distans

Lina Landberg är en av de fem lärare som har sin bas på Tygelsjöanstalten.

med lärare från andra anstalter. Utbildningarna söks via huvudkontoret i Norrköping där man sköter antagningen. Den sökande matchas med en ledig lärare med rätt ämne på någon av Sveriges anstalter.

Distanseleverna får inte använda internet eller ha egna mobiltelefoner så distansläraren ringer på avsatt tid en gång i veckan. Det finns en intern plattform med individuella studieplaner där eleverna kan nå lexikon och några andra medier som laddats ned. Lärarna på plats hjälper bland annat till med att kopiera arbetsmaterial, ordna prov, fixa läroböcker och handleda.

Systemet gör att de studerande får kontinuitet i sina studier och får behålla sin lärare även om de byter anstalt.

FRÅN LÄRARNAS personalrum når man Lärcentrets lektionslokaler genom att passera några låsta dörrar.

Lärcentret består av två större rum med fönster emellan. I ett av rummen sitter internerna Linus och Abdi och studerar vid varsitt skrivbord.

Linus sitter av ett treårigt fängelsestraff. Han har suttit på två högre säkerhetsklassade anstalter innan han kom till Tygelsjö i slutet av juli. Han började studera på anstalten i Halmstad och hade då inte studerat på tolv år efter att ha hoppat av gymnasiestudier till elektriker.

– Det var färre platser i Halmstad så där fick jag inte studera på heltid. Det var kameror uppsatta och personal från Kriminalvården övervakade oss i ett stort rum. Här kan vi sitta mer avskilt på egna platser i Lärcentrets lokaler. Eftersom det tog längre

tid att studera i Halmstad så avslutade jag ett par gymnasiekurser på distans härifrån med min lärare i Halmstad, säger Linus.

I Lärcentret sitter internerna Linus och Abdi och studerar vid varsitt skrivbord.

På anstaltsområdet finns stora växthus där man till jul odlar tusentals julstjärnor och hyacinter till försäljning och under våren tulpaner. Det finns även snickeri, mekanisk verkstad och ett storkök.

I augusti 2023 började han studera på heltid på Tygelsjö.

– Det var en jättestor omställning efter två år innanför stängsel att komma hit och få en helt annan frihet. Det tog en vecka för mig att vänja mig vid att det inte fanns något stängsel runt byggnaderna. Här är det så mycket lättare att hitta motivationen, disciplinen och studietekniken som behövs för att klara studierna. Jag har fått A i alla kurser utom i engelska 6 där jag fick B, säger han.

Linus "muckar" i augusti med fotboja i åtta månader och planerar då att söka en ettårig yrkesutbildning till nätverkstekniker. Drömmen är att studera vidare till dataingenjör.

ABDI DÖMDES OCH blev placerad på Tygelsjö i november 2022. Han hade bara gått i koranskola i sitt hemland när han kom hit till Sverige som ensamkommande 17-åring.

Han började på språkintröduktion och gick sedan i åttonde och nionde klass där han avslutade åtta ämnen med godkända betyg.

– Jag ville fortsätta på vanliga gymnasieskolan men jag var 19 år och kom inte in utan de sa att jag fick söka till komvux, säger han.

Han började jobba i stället. Nu är han 25 år och studerar svenska 2 som andra språk och matematik 1B.

– Matematiken är halvsvar. Jag tycker inte om att läsa den på distans men Linus hjälper mig och är min extra "mattelärare". Jag muckar den 23 maj och vill bli klar med mina ämnen till dess. Jag vill söka vidare till bussförarutbildning om det är möjlig trots att jag har suttit i fängelse.

GUNILLA PETERSON SÄGER att forskning visat att utbildning i sig är brottsförebyggande.

– Det gör något med en människa när

man bevisar för sig själv och andra att man klarar av studierna på egna meriter, säger hon.

Samtidigt poängterar hon att varken hon eller Kriminalvården är naiva även om hon inser studiernas betydelse.

– Utbildningen ensamt förändrar inte en människas liv men tillsammans med andra goda saker kan den påverka så en människa får en annan bas att stå på. Om det räcker hela vägen vågar jag inte säga men det har en god effekt. Därför är det extremt motiverande att vara rektor inom Kriminalvården och få uppleva när de intagna får sina betyg och papper så de kan komma vidare i livet, säger hon. ■

SKOLCHEFEN: "VI JOBBAR EFTER DEVISEN BÄTTRE UT"

Kriminalvården har haft skolverksamhet i egen regi sedan år 2008. För ett år sedan fick man sin första skolchef och nu växer skolverksamheten i ett rasande tempo. Om några år kan det bli aktuellt att även starta skola för barn på fängelserna.

Innan Kriminalvården beslöt att starta egen skolverksamhet med vuxenutbildning kunde det vara svårt för de intagna att fullfölja sina studier eftersom de intagna ofta byter fängelse under tiden de avtjänar sitt straff. Många intagna fick avbryta sina studier och börja om på den nya anstalten.

– Det slutade med att knappt någon tog betyg och läste färdigt. Nu behåller den intagna sin lärare även om den flyttar till en annan anstalt, men då på distans, samtidigt som de får handledning och stöd av en lärare på den nya anstalts Lärcenter, säger Johan Ahlström, Kriminalvårdens skolchef.

JOHAN AHLSTRÖM ÄR Kriminalvårdens första skolchef. Han tillträdde för ett år sedan men hade tidigare arbetat som rektor i Kriminalvården mellan åren 2008 och 2016.

Han har också varit rektor och lärare inom det vanliga skolväsendet under många år bland annat i Malmö och Örebro.

– Från 2008 har Kriminalvården formellt bedrivit vuxenutbildning i egen regi med egna lärare, rektorer, studie- och yrkesvägledare och nu har vi också specialpedagoger, och satsar på att bygga ut även yrkesutbildningarna ytterligare, säger han.

Tidigare var undervisningen upphandlad på fängelserna och lärare från exempelvis kommunens vuxenutbildning hyrdes in. Det

var, enligt Johan Ahlström, stora skillnader regionalt när det gällde omfattningen och kvaliteten på utbildningen på anstalterna.

– Möjligheten att utbilda sig på fängelser har funnits länge men likvärdigheten och rättssäkerheten var inte bra tidigare när det gällde vem som fick studera och var, säger han.

Det som underlättade att samordna skolverksamheten i egen regi var att häkten, anstalterna och frivården gick från att vara uppdelade i 37 olika myndigheter till en myndighet i Kriminalvården år 2006.

Redan 2007 fick Kriminalvården rätt att bedriva Vuxenutbildning och sätta betyg enligt skollagen och vuxenutbildningsförordningen. År 2008 började skolverksamheten i egen regi fullt ut och lärare, rektorer och syv rekryterades.

DAGENS 46 ANSTALTER och 37 häkten är uppdelade i sju rektorsområden i Sverige med en rektor och mellan 20 och 30 lärare vardera. Fram till år 2019 kunde interner även läsa på universitetsnivå men den möjligheten har tagits bort främst av säkerhetsskäl eftersom internerna inte får gå ut på internet.

Fängelserna är i dag överfulla. Man har gått från 5 000 anstaltsplatser till 5 700 på ett drygt år och till det kommer 2 700 häktesplatser. Utifrån reformer i Tidöavtalet har Kriminalvården nyligen skickat en rapport till regeringen. I den beräknar man att antalet platser på anstalter och häkten behöver trefaldigas till sammanlagt 27 000 under de kommande tio åren.

Under 2022 studerade cirka 20 procent av alla intagna i Kriminalvårdens skolverk-

Kriminalvården i siffror

- Under 2022 var antalet anstaltsplatser 5 700 och där satt 14 570 intagna under året, 2 700 platser fanns i häkte och 13 100 platser i frivård.
- 20 procent av de 14 570 intagna studerade under 2022 och av dem fullföljde 1928 sina kurser.
- 4 635 kurser påbörjades och 3 082 fullföljdes (de som inte hann avsluta innan den avtjänade tiden löpt ut fick ett intyg med sig om de ville)
- Mest sökta ämnen är svenska/svenska som andraspråk, matematik och engelska.
- Kriminalvården har cirka 16 000 anställda.

Källa: Kriminalvården

”Vårt uppdrag är inte att straffa dem ytterligare utan att försöka hjälpa dem att förändra sina liv.”

samhet. Men långt fler vill studera även om det finns annan verksamhet som missbruksprogram, kbt-terapi, arbete av olika slag, eller kultur- och idrottsverksamhet på anstalterna.

– Kriminalvården växer nu så det knakar och det gör skolverksamheten också men vi klarar inte att ta emot alla. Många i 19–21 års ålder sitter nu på anstalterna och vi försöker prioritera dem, säger Johan Ahlström.

PÅ HÄKTENA ARBETAR Kriminalvården primärt med att hjälpa ungdomar så de kan fortsätta studera. Kriminalvårdens lärare blir där en länk mellan häktet och lärarna i deras ordinarie skola som förser ungdomarna med läroböcker och uppgifter. Ungdomar från 15 år får högst häktas i tre månader och en vuxen max nio månader innan åtal väcks. Vid synnerliga skäl kan åklagare begära att tiden utökas. Kriminalvården har inte någon undervisning för vuxna på häktena. De får påbörja en individuell studieplan när de blivit dömda och ansöka om att få studera när man har en placering på anstalt.

Regeringen har gett Kriminalvården i uppdrag att förbereda särskilda ungdomsavdelningar för unga i åldern 15–17 år som döms för grov brottslighet. Tanken är ungdomsavdelningarna ska ersätta de särskilda ungdomshem som Statens institutionsstyrelse (SiS) ansvarar för idag.

Regeringen vill att ungdomsfängelserna ska stå klara 1 juli 2026. Utgångspunkten är att barn och unga inte ska avtjäna straffet tillsammans med vuxna. Det innebär nya stora utmaningar även för Kriminalvårdens skola med ungdomar som kan ha skolplikt.

Johan Ahlström säger att det förutom lämpliga lokaler kommer att krävas en högre lärartäthet för att undervisa ungdomar. Han är övertygad om att Kriminalvårdens skola kommer att kunna leverera ett bra innehåll även för ungdomar under förutsättning att Kriminalvårdens skola får tillräckliga anslag och laglig rätt att undervisa ungdomar.

– Man blir väldigt liten när man hamnar i en anstaltsmiljö och många mår fruktansvärt dåligt av att sitta inne. De önskar att de gjort ett annat vägval. Deras straff är frihetsberövningen så vårt uppdrag är inte att straffa dem ytterligare utan försöka hjälpa dem att förändra sitt liv. Vi jobbar utifrån devisen ”Bättre ut”, säger Johan Ahlström.

SAMTIDIGT KÄNNER HAN en oro för att det finns en risk att verksamhetsinnehållet på anstalterna tar stryk i ett läge när man nu ”springer så fort”.

– Om det blir mer att vi förvarar människor då börjar det bli farligt för då förändrar vi inga beteenden hos de intagna innan de kommer ut i samhället igen, säger han.

Kriminalvårdens statistik visar att cirka 70 procent av de som har varit intagna inte döms igen till fängelsestraff inom tre år efter att de kommit ut. Andelen som återfaller och döms till frihetsberövande har sjunkit under de senaste tio åren.

– I mitt arbete här har jag fått ta del av fantastiska berättelser från intagna som kommit in på fängelserna med ett stort våldskapital. De har gjort en livsresa och jobbar i dag med helt andra saker på utsidan. Så det finns många goda exempel, säger Johan Ahlström. ■

Här finns Kriminalvårdens vuxenutbildning

- Kriminalvårdens vuxenutbildning är uppdelad i sju rektorsområden som till stor del sammanfaller med Kriminalvårdens sex regioner och deras indelning av anstalter, häkten och frivårdskontor. Region Mitt är uppdelad på mitten i två rektorsområden Rektorsområde Mitt Väst och Rektorsområde Mitt Öst.
- Lärcenter finns på Kriminalvårdens samtliga 46 anstalter. Kriminalvården har grundutbildning och gymnasieutbildning och SFI inom sin vuxenutbildning runt om i Sverige.
- Lärarna undervisar både de studerande i sina ämnen på anstalten och är även handledare om en elev läser på distans. De arbetar också själva på distans med de studerande.
- Kriminalvårdens lärare bedriver ingen vuxenutbildning på de 37 häktena men arbetar som en länk för skolingdomar från 15 år som sitter häktade. Deras ordinarie lärare tar fram arbetsuppgifter som Kriminalvårdens lärare förmedlar till eleverna så att de kan studera medan de sitter häktade.

DU HITTAR OSS HÄR:
@skolledaren på Facebook
@skolledaren på LinkedIn

Följ Skolledaren i sociala medier

Diskutera nyheter, ställ frågor till redaktionen
och ta del av senaste nytt via
Facebook och LinkedIn.
Vi ses och hörs!

SKOLLEDAREN.

REKTOR CHRISTERS DILEMMA

REKTORNS VAL NÄR TIDEN RUSADE

Eleven Jack hotar att hoppa från ett berg. Han säger att han inte vill leva. Två skolkompisar och en lärare får honom att ändra sig. Rektorn Christer berättar om det svåra dilemmat att försöka ta hand om efterspelet under en hektisk eftermiddag.

Berättat för: Lenita Jällhage Illustration: Ricardo Tomás

C

hrister hade precis kommit tillbaka till kontoret efter lunchen när läraren Monica kom inrusande. Hon var

chockad och ledsen.

Monica berättade att eleven, Jack, hade spelat basket på rasten med sina kompisar. Plötsligt drog han i väg från skolgården in i den angränsande skogen. Ett par kompisar följde efter. Jack berättade för dem att han mådde jättedåligt och inte ville leva längre. Klasskamraterna försökte lugna honom och föreslog att han skulle prata med kuratorn. Det gick inte, svarade han. Han var rädd att skolan skulle ringa socialen som skulle ta honom från mamman och placera honom i fosterhem.

En bit in i skogen klättrade Jack upp på ett högt berg. Han ställde sig längst ut på bergskanten och sa att han skulle hoppa. Hans kompisar blev jättestressade. De försökte få honom att komma ned men Jack vägrade.

Läraren Monica var under tiden på skolgården med några elever när hon plötsligt hörde höga barnrösterna från skogen. Instinktivt sprang hon in i skogen och såg snart Jack uppe på berget. Några av eleverna från skolgården följde efter henne. Monica klättrade upp och talade lugnt med Jack. Hon lyckades tillsammans med hans skolkompisar få honom att backa från bergskanten och komma med ned. ➤

”Det var ett läge som han skulle få hantera själv.”

Monica fick tag på Jacks elevassistent som följde dem tillbaka till skolan. Jacks lärare tog emot och de satte sig i ett intilliggande grupprum medan Monica fortsatte till rektorn Christer.

EFTER MONICAS BERÄTTELSE funderade Christer på i vilken ordning han skulle ta itu med allt? Han valde att fokusera på barnen.

Det var ett krishanteringsläge som han skulle få hantera själv. Biträdande rektor var på kurs och kuratorn var just då upptagen i ett annat samtal. Han måste agera snabbt och prata med eleverna och kontakta deras föräldrar så eleverna inte gick hem själva.

Eftersom Jack var i trygghet pratade han först med de två kompisarna. De fick med egna ord berätta om händelsen på berget.

Han berömde deras agerande och klargjorde att han kommer att ta hand om Jack. Deras föräldrar kom efter en stund och efter samtal kunde de åka hem.

Tiden rusade i väg. Rektor hade inte hunnit kontakta socialförvaltningen och inte heller Jacks mamma, vilket han normalt skulle gjort direkt när något allvarligt händer.

Han hade inte hunnit prata med alla i personalen och inte heller övriga elever som hade sett händelsen men ryktet hade snabbt spridits både bland elever och lärare.

Kuratorn var nu ledig och Jack gick med på att hon var med under samtalet. Jack berättade att mamman tidigare sagt att han inte får prata med kuratorn. Pojken var ledsen över vad som hänt men öppnade sig lite och berättade att han tidigare försökt skada sig själv. Han var oroad över olika saker kring sin hemsituation. Han levde ensam med sin mamma och var väldigt knuten till henne. De har en god relation i grunden men hon tror på en sektliknande religion vilket gör att hon ibland ser på saker på ett annorlunda sätt. Pappan bodde i närheten men levde i en ny familj med barn. Jack har en diagnos. Tidigare har han agerat våldsamt på skolan men sedan en tid tillbaka går han i en vanlig klass.

BARA NÅGON VECKA tidigare har Jack gått i väg till berget med sin elevassistent. Situationen blev då aldrig farlig men Christer gjorde en orosanmälan till socialen.

Jack har troligen fått reda på anmälan till socialen av sin mamma och det har oroat honom.

Normalt berättar rektor Christer inte för elever om orosanmälningar men inför den andra anmälan väljer han att berätta för att Jack ska kunna ställa frågor till Christer i hopp om att minska oron.

När hans mamma kommer till skolan planerar de mötet mellan mamman, Jack och socialen så de kan prata om Jacks situation. Christer betonar också vikten av

att mamman inte förstärker Jacks oro för socialen. Jack bokas också in för ett samtal med kuratorn kommande förmiddag.

NÄR KLOCKAN NÄRMADE sig 17.00 fick Christer tid att informera personalen i ett mejl. Han skrev ned kort vad som hänt och berättade att han anmält till socialförvaltningen.

Han fortsatte med ett mejl till alla föräldrar i de berörda årskurserna. Han informerade att det inträffat en incident vid ett berg i skogen för att de skulle kunna möta barnens eventuella oro. Mer kunde han inte berätta.

Han beslöt att lärarna skulle prata med eleverna morgonen därpå och att eleverna skulle uppmanas att tillkalla en vuxen om de såg någon elev som gick från skolgården.

Instruktion till personalen var att ha extra koll på Jack. Om han gick mot skogen igen skulle de tillkalla 112 direkt. ■

Rektor Christer, läraren Monica och eleven Jack heter egentligen något annat.

REKTORN SKA LEDA OCH SAMORDNA – INTE GÖRA ALLT SJÄLV

Den akuta händelsen med eleven Jack som hotar med att hoppa från ett berg kan upplevas skrämmande av alla inblandade. Psykologen Gunilla Guvå råder ändå till reflektion och lärande av en svår situation som man kan ha nytta av i framtiden.

Gunilla Guvå tycker att det är bra att läraren Monica snabbt söker upp, berättar och lämnar över till rektorn som är den som är ansvarig ledare.

Vad som är viktigt att vara medveten om som rektor är att läraren genom detta inte bara lämnar över ansvaret utan även "dumpar" över sin ångest och därmed befriar sig själv från den. Rektor blir bärare av hennes panikkänslor med risk för att agera i hennes panik och rusa i väg utan att tänka efter vad som är vettigt att göra.

Gunilla Guvå konstaterar att det är viktigt som rektor att komma ihåg att allt inte ligger på honom.

– Rektors främsta uppgift är att leda och samordna arbetet och vara en tillgänglig resurs och stöd för övriga i deras operativa insatser. Kanske är det en vana, eller en ovana, att göra allt själv i stället för att fundera över vem eller vilka som kan göra vad, säger hon.

ÄVEN OM SKOLANS egen kurator är upptagen i inledningsskedet så har en kommun ofta centralt tillgängliga professioner inom Elevhälsan som kan fungera som operativa resurser i stället för att rektor blir upptagen av allt.

– Eftersom eleven är omhändertagen av sin klasslärare och elevassistent är det inte längre en akut situation, vilket är jättebra och något rektorn borde vara trygg med.

Även om det finns en anmälningsplikt att kontakta socialtjänsten så är det i Gunilla Guvås ögon inte det primära just den här efter-

Gunilla Guvå

- Psykolog, specialist i pedagogisk psykologi och fil dr i psykologi.
- Har arbetat som psykolog inom förskola och skola i många år och har skrivit flera böcker, bland andra "Elevhälsa som främjar lärande", "Utvecklingspsykologiska perspektiv", "Fallkonsultation som psykologisk metod i förskola och skola".

SATA: Så undviker du panik

För att undvika att agera i panik kan man använda sig av grundregler som dykare använder. De brukar förkortas SATA och innebär att man:

- Stannar upp.
- Andas.
- Tänker efter.
- Agerar.

middagen, i synnerhet då eleven inte verkar vara bekväm med det.

– Att hantera situationen på skolan ger eleven en trygghet och en känsla av att "det här klarar vi här på skolan".

Hon poängterar att det är viktigt att eleven är delaktig i efterarbetet. Och att det är tydligt vilken vuxen på skolan han kan be om hjälp om liknande känslor uppstår.

– Man behöver försöka förstå vad eleven vill säga med sitt beteende. Det kan ses som en iscensättning av något han inte orkar berätta eller har ord för. Som psykolog tänker jag att det kan handla om att han inte känner sig sedd eller förstådd och tar till något som gör att vuxna måste ingripa.

NÄR DET GÄLLER att informera och ta hand om lärarnas känslor och tankar så behöver det inte vara rektorns uppgift. Det kan skötas av skolans eller kommunens psykolog som är mest kompetent när det gäller krishantering.

Däremot bör rektorn alternativt klassföreståndaren kontakta mamman, beroende på vem hon har mest förtroende för.

– När det gäller kontakten med övriga föräldrar tror jag att det är bra att det är rektor som gör detta. Det visar att man tar detta på största allvar och inger förtroende för att skolan klarar att hantera den här typen av situationer.

Slutligen är det viktigt att göra en plan för nästa gång något liknande inträffar för att skapa en beredskap som minskar risken för panikartade insatser och framför allt lita på skolans egen förmåga att klara av situationen.

– Även om det som hänt inte är något man önskar ska hända är det viktigt att inte bli rädd. Utmaningen att hantera detta kan också svetsa ihop skolans olika resurser till ett fungerande team när det behövs nästa gång. ■

Förbundsordförande Matz Nilsson och Ann-Charlotte Gavelin Rydman.

Foto: Oskar Ömne

Förbundet har tröttnat – lanserar Lex Edico

Sverige Skolledare lanserar idén om en Lex Edico, ett rapporteringssystem efter de senaste turerna kring rektorer som inte klarar att hålla kommunernas budget utan att det drabbar eleverna.

– Vi har tröttnat. Något måste hända nu när huvudmännen inte levererar, säger förbundsordförande Matz Nilsson.

Text: Håkan Söderberg

Sveriges Skolledare har sedan länge underkänt de lokala huvudmännen som huvudfinansiärer för skolan. Då

statens krav på att alla ska elever ska nå målen för utbildningen under trygga former ligger kvar – oavsett de lokala förutsättningarna – uppstår en klyfta mellan förväntningar och förutsättningar, mellan skollagen och kommunernas budgetar. Den klyftan är det rektorn som ska överbrygga, vilket ofta ett "mission impossible".

– I dag ser många huvudmän på skollagen som en önskelista och alla de skolmisslyckanden som faktiskt sker får i princip inga konsekvenser. Så verkar många skolpolitiker vilja ha det men det vill inte vi, säger Matz Nilsson.

Det är därför Sveriges Skolledare nu vill att ett rapporteringssystem skapas som de kallar Lex Edico. Redan i dag finns ett system där arbetsmiljöansvariga är skyldiga att anmäla incidenter till Arbetsmiljöverket men motsvarande system kopplat till målen i skollagen finns inte alls.

Skolinspektionen skulle ha uppdraget att granska huvudmannens utredning av missförhållanden och om det framkommer brister gå vidare med ytterligare åtgärder.

– Vi ser det som viktigt att Skolinspektionen som statens representant också får insyn, så länge nu inte huvudansvaret läggs tillbaka till staten, säger Matz Nilsson.

SKOLLEDAREN HAR TIDIGARE berättat om flera rektorer som har uttryckt att de vägrar följa, eller inte klarar att följa, de budgetar man tycker är omöjliga att följa.

– Förbundet rekommenderar i dag inte att en rektor avsägar sig möjligheten att hålla budget utan att hen tydliggjort i en skriftlig analys vilka effekterna av eventuella neddragningar blir. Men det kan ju inte vara så att en rektor eller skolchef negligeras, straffas och ibland till och med blir av med jobbet för att man påpekar missförhållanden, säger Matz Nilsson.

Det är en situation man hoppas komma bort ifrån med en Lex Edico. ■

Detta innebär Lex Edico

Huvudmannen ska vara skyldig att:

- informera sina medarbetare om skyldigheten att rapportera missförhållanden eller påtagliga risker för missförhållanden till den som bedriver verksamheten.
- utan dröjsmål utreda och dokumentera det rapporterade missförhållandet eller risken.
- utan dröjsmål avhjälpa eller undanröja missförhållandet eller risken.
- snarast göra en anmälan till Skolinspektionen och/eller Arbetsmiljöverket om missförhållandet (eller risken för det) är allvarligt.

Läs mer på sverigesskolledare.se

"I dag ser många huvudmän på skollagen som en önskelista."

Matz Nilsson om klyftan mellan förväntningar och förutsättningar, mellan skollagen och kommunernas budgetar.

EDICO

≈ jag säger rent ut, jag yttrar.

Här började det

Malin Rimmös svar på frågan "Hur prioriterar du ekonomin i din verksamhet?", i Skolledaren nr 7-2023.

FÖRFATTARINTERVJU

Tajma terminsstart: Sätt hållbarhetsagendan

Jonas Pietrzak Edlund

Författare och lärare på högsta-
diet. Har engagerat sig i klimat- och
miljöfrågor sedan tidigt 1990-tal.
Är utbildad biolog och journalist.

Undervisa för
framtiden
– med hållbar
utveckling i fokus
Jonas Pietrzak
Edlund,
Gothia
Kompetens

Som skollärdare har du ett kort fönster varje terminsstart då du kan sätta agendan för verksamhetens vision och riktning det kommande läsåret.

– Fånga det tillfället för att inkludera hållbar utveckling i undervisningen, säger läraren och författaren Jonas Pietrzak Edlund.

– Boken är skriven ur ett mänskligt perspektiv. Den börjar i hjärtat, magen, och den är lätt att ta till sig för alla har vi drömmar om framtiden. Alla vill vi göra något vettigt.

Så svarar Jonas Pietrzak Edlund, lärare och författare till boken "Undervisa för framtiden – med hållbar utveckling i fokus", på frågan om hur hans nya bok skiljer sig från andra på samma ämne.

ALL UNDERVISNING, OAVSETT ämne och årskurs, ska genomsyras av hållbar utveckling.

Men hur gör man det och hur kan man ingjuta hopp hos eleverna? I boken finns både känslomässig insikt och förståelse samt fakta och praktiska råd för att stötta lärare.

– Vårt uppdrag är att fostra unga för framtiden och då kan vi inte glömma bort hållbarhetsperspektivet. Vi lever i klimatförändringen nu, säger han och menar att det behövs en gemensam kunskaps- och

värdegrund i den globala planetmiljöfrågan.

Boken ger den kunskapen och syftar till att lärare ska få en ökad handlingskompetens och för att kunna integrera hållbarhetstanken i alla ämnen.

Så hur kan man göra som skollärdare?

Jonas Pietrzak Edlund menar att tajming är avgörande: det finns ett fönster på tre, fyra dagar varje terminsstart. Det är det korta tillfället man måste fånga, för när tåget sedan väl är i rullning är det svårt att ändra kurs.

– Om jag vore skollärdare skulle jag sätta mig i ledningsgruppen och förankra kring hållbarhet: vad driver oss, vilka motivationskraften har vi, vad är vi ålagda att göra? Bestäm sedan utifrån fakta hur ni vill göra detta. Efter det sätter ni lärarna på banan med medskicket att detta är meningskapande och viktigt.

JONAS EDLUND TIPSAR om att ha en workshop med hjälp av asterisken, den sexuddiga stjärnan, som en tankemodell för att jobba in hållbarhet i planeringen.

– Asterisken riktar sig neråt mot jorden där vi står, uppåt mot himlen, inåt mot oss själva, utåt mot samhället, bakåt mot vår historia, framåt mot framtiden. Den är bra att använda som kärna i det systematiska kvalitetsarbetet. ■

2 BOKTIPS

Så blir du en träffsäker talare

Från blackout till
knockout
Tomas Eriksson,
Eget förlag

Konsten att kommunicera är A och O för att lyckas med skollärdarskapet. Som skollärdare finns det många tillfällen då du talar inför en grupp. Men hur duktig man än är på sitt jobb så är det inte alla som känner sig bekväma med att stå inför en publik.

Boken "Från blackout till knockout" är liten till formatet, A6, men har ett innehåll fullt av verktyg som gör dig tryggare och mer träffsäker för att nå fram med ditt budskap. Rubriker som "Jag vill slippa vara nervös", "Konsten att styra kroppsspråket", "Hjälp, folk gäspar" och "Glädje och glöd" guidar dig från tunghäfta till talarglädje.

Körning om pojars lärande

Pojars läsande
och lärande
Anne-Marie Körling,
BTJ Förlag

Skolan lyckas inte med alla pojkar. Och alla pojkar lyckas inte med skolan. Det kan få förödande konsekvenser för deras framtid. I "Pojars läsande och lärande" berättar Anne-

Marie Körling om hur pojkars skolgång i grundskolan kan främjas genom att utveckla undervisningen, stärka samvaron i klassrummet, lyfta och underhålla läsningen samt genom att betrakta pojkarna som vetgiriga och lärande. "Det gäller att våga möta pojkarna, se till hans lärande, knyta kontakt med honom och varsamt etablera en lärande relation. Även den stökigaste pojken kan bli studiemotiverad."

Utifrån sin mångåriga erfarenhet av undervisning ger Anne-Marie Körling konkreta tips och förslag och sätter perspektiv på verkligheten i skolan med många personliga exempel.

EFTER SAMMAN- SLAGNINGEN: NU LEDER VI STORT

Den 1 januari 2023 bildades det nya fackförbundet Sveriges Skolledare som består av ca 17 000 medlemmar och blir det största chefsförbundet i Saco. Nu leder vi utvecklingen med allt större kraft.

**SVERIGES
SKOLLEDARE**

MARIANNE BJÖRKLUND

"Wow, vilken kraft det finns hos skolledare i Sverige!"

"Har vi lämnat vårt arbete för en föreläsning så ska det banne mig vara värt det!"

H

ar ni hört historien om stenhuggarna som fick frågan "Vad arbetar ni med?" Flera av dem svarade "Jag hugger sten".

Men en av dem svarade "Jag är en av dem som är med och bygger den nya katedralen".

Jag tycker man kan föra över den anekdoten på hur olika man kan se på skolledarens uppdrag. "Vad arbetar du med? Jag arbetar som ledare inom skola." Man kan också välja att svara "Jag är en av dem som arbetar målmedvetet för att skapa förutsättningar för framtida beslutsfattare och världsmedborgare att lyckas."

Det började med att jag fick ett samtal av Björn Hareland tidigt på våren 2023. Han berättade att Sveriges Skolledare skulle

möta medlemmar, lokala politiker och förvaltningar på deras hemmaplan för att skapa dialog och nätverka. Turnén var också ett sätt att stärka det nya förbundet, Sveriges Skolledare. Jag skulle vara med och föreläsa om hållbart skolledarskap.

Jag kände en skräckblandad förtjusning om jag ska vara ärlig.

Klart jag vill vara med, var det första jag tänkte, men att föreläsa för skolledare fick mig i gungning ... Jag vet ju hur kräsna vi är. Har vi lämnat vårt arbete för en föreläsning så ska det banne mig vara värt det! Vi vill inte slösa bort vår tid, vi är effektiva.

Jag tog mod till mig och tackade ja och jag är verkligen glad att jag gjorde det. För wow, vilken kraft det finns hos skolledare i Sverige!

MIN ROLL UNDER turnén var att ge praktiska och konkreta tips, modeller och forskning som stärker skolledares självledarskap och hållbarhet. Ska jag välja ett exempel ur min föreläsning så kan det vara:

- Planera in regelbunden ställtid i din kalender!

Tiden är till dina reflektioner utifrån ditt ledarskap.

- Hur upplevde du mötet? Vad vill du förändra? Hur kan du göra det?

- Att vara ledare är som att vara på ett ständigt träningsläger!

- Du måste ha ett starkt självledarskap så du inte faller i fällan att bara ha fokus på medarbetarnas utvecklingsprocesser. Du äger din utvecklingsprocess.

Kan jag bidra med något som skapar hållbarhet för fler kollegor så att de stannar kvar i sitt uppdrag är det en vinst för alla – barn, elever, verksamhet och organisation. Vi skolledare är viktiga, vi lämnar spår – spår som finns kvar inom de vi möter, långt efter det att vi skilts åt.

Våra ordföranden var också mycket tydliga i sina budskap under turnén. De debatterade för skolledares rätt till färre medarbetare per person, till rätt lön, mindre administration. De ifrågasatte hur politiker tänker ge skolledare ekonomiska förutsättningar att utföra sitt arbete och hur nämnd och förvaltning arbetar för att rekrytera och behålla skolledare över tid.

OM JAG SKA sammanfatta min upplevelse av Utbildningsturnén 2023 så är det att jag känner mig stärkt och stolt över att vara i Sveriges Skolledares sammanhang. Tillsammans arbetar vi målmedvetet för skolledares arbetsmiljö och förutsättningar att få ett hållbart arbetsliv. Vi är en kraft att räkna med! ■

Marianne Björklund har arbetat inom samtliga utbildningar och varit skolledare i snart 20 år. Föreläsare under Sveriges Skolledares utbildningsturné 2023.

Marianne Björklund
Utbildad
förskollärare,
specialpedagog,
gymnasielärare,
rektor och
ICF ledarskaps-
coach.

TACK!

Stort tack till alla medlemmar som svarade på löneenkäten. Resultatet blev fantastiskt med rekordmånga svar. Det garanterar lönestatistik av hög kvalitet.

Du kan redan nu se lönestatistiken i Saco Lönesök. Den presenteras vidare i Din lön 2024 som kommer inom kort med nyhetsbrevet Skolledare Fredag och som lönebilaga i medlemstidningen Skolledaren.

Lönestatistiken är ditt viktigaste underlag inför lönesamtalet och förbundets uppskattade lönerådgivning till medlemmarna. Vår unika lönestatistik är också oumbärlig i förbundets aktiva arbete för högre skolledarlöner, att ta fram rekommenderade ingångslöner samt underlag till lokala löneöversyner.

Läs mer om lönestatistiken på sverigesskolledare.se

PS. Missa inte våra digitala löneseminarier för medlemmar den 30 januari och för förtroendevalda den 1 februari. Se mer om dessa i kalendariet på sverigesskolledare.se

**Julio Garcia
Atterström**

Utbildad förskollärare, har även arbetat som rektor. Nu skolchef i Tranemo kommun.

ETT STARKT FORUM FÖR HÖGRE CHEFER

Ensam är inte stark, det insåg Julio Garcia Atterström, skolchef i Tranemo och tog initiativet att bilda ett nätverk för yrkesgrupper med chefsansvar över rektorer.

– Nu kan vi utbyta erfarenheter och lättare göra oss hörda.

Text: Sten Feldreich Foto: Carl Sandin

T

anken på ett nätverk för verksamhetschefer och skolchefer föddes vid ett skolledarfackligt möte för knappt tre år sedan. Då arbetade Julio Garcia Atterström som verksamhetschef i Borås och kände att det saknades naturliga forum för verksamhetschefer, skolchefer och förvaltningschefer.

– Jag tyckte att mycket av det som dryftades på fackliga möten mest handlade om frågor riktade till rektorer, men inte så mycket till mellanchefer eller högre chefer. En grupp som inte bara ska ses som arbetsgivare utan även som anställda medarbetare.

Det är sällan högre chefer inom förskola, skola och gymnasium/vux pratar om sin

>

”Vi saknade en naturlig plats att prata om vår arbetsmiljö.”

Julio Garcia Atterström

arbetssituation i fackliga forum. Ännu mer sällsynt tt de deltar i arbetsplatsträffar med sina respektive chefer, som kommundirektören till exempel.

– Vi saknade en naturlig plats att prata om vår arbetsmiljö, uppdraget och förväntningar vi har på oss. Men nu, med Nationellt nätverk för skolchefer och högre chefer finns den mötesplatsen, säger Julio Garcia Atterström.

DET VAR HÖSTEN 2021 som Julio tillsammans med kollegor lyfte förslaget om ett nätverk vid ett möte under ledning av Anders Forsell, då skolledaransvarig på Lärarförbundets regionala kontor i Göteborg. I dag finns ett etablerat nationellt nätverk med återkommande digitala träffar varje kvartal.

Träffarnas upplägg erbjuder någon forskningsanknytning, strukturerat erfarenhetsutbyte och gemensam dialog.

– Genom nätverket blir vi en starkare intresseorganisation med bättre påverkansmöjligheter uppåt gentemot regeringen, SKR, myndigheter och andra viktiga aktörer inom skolvärlden. När utbildningsdepartementet ställer en fråga till de fackliga i dag så vänder de sig oftast till Sveriges Lärare. Möjligen också till Sveriges Skolledare, men då oftast utifrån perspektivet rektor. Mycket sällan utifrån perspektivet verksamhetschef eller skolchef, säger Julio Garcia Atterström.

Att vara med i nätverket kostar inget. Alla chefer som är chef över rektorer är välkomna att medverka. Enda kravet är att vara medlem i Sveriges Skolledare. ■

Så går du med i nätverket

Som medlem i Sveriges Skolledare registrerar du dig i medlemsregistret som skolchef, verksamhetschef, förvaltningschef eller motsvarande. Du behöver även registrera en e-postadress som du använder.

Registrerade medlemmar får en inbjudan till varje nätverksträff antingen via direktutskick eller via annonsering på hemsidan och i nyhetsbrevet Skolledare Fredag. Där kommer information om hur du anmäler dig.

Nästa nätverksträff hålls fredag 16 februari kl 13.00.

Vid frågor, kontakta chefsförhandlare Anders Forsell, anders.forsell@sverigesskolledare.se.

HUR SKA EN SKOLCHEF UTSES?

Hur ska en skolchef utses?

Bestämmelsen om skolchef finns i 2 kap. 8 a § skollagen (2010:800) och lyder enligt följande: Huvudmannen ska utse en skolchef som ska biträda huvudmannen med att tillse att de föreskrifter som gäller för utbildningen följs i huvudmannens verksamhet inom skolväsendet. Huvudmannen kan utse en skolchef för hela verksamheten eller flera skolchefer för delar av verksamheten.

Bestämmelsen innebär alltså att huvudmannen behöver utse minst en skolchef. Hur huvudmannen närmare ska gå tillväga i beslutsprocessen att utse skolchef anges inte i bestämmelsen. Här får man istället se till de generella bestämmelserna i kommunallagen (2017:725).

Anställda tjänstemän har ingen egen beslutanderätt fastslagen i kommunallagen. Beslutanderätten ligger på nämnden som under vissa förutsättningar kan delegera

beslutanderätt till en anställd. Möjligheterna till sådan delegation anges i 7 kap. 5–7 §§ kommunallagen. Det är inte möjligt att delegera beslutanderätten i de fall som anges i 6 kap. 38 § kommunallagen.

Det finns inga kompetenskrav kopplade till befattningen skolchef, utan det ligger på huvudmannen att avgöra vilken kompetens som är nödvändig för uppdraget (prop. 2017/18:182 s 42). ■

Janna Sundberg

Jurist inom skoljuridik och juridisk rådgivare inom JP Infonet.

JP Infonet är ett informations- och kunskapsföretag som erbjuder juridiska informationstjänster inom bland annat skoljuridik. Tjänsterna innehåller material från samtliga rättskällor och är ett värdefullt stöd för dig som berörs av juridik i din yrkesroll.

JP Skolnet upplyser om att svaret som ges är övergripande och inte en rekommendation till beslut i enskilt fall.

Visste du att ...

Den funktion som dagens skolchef har var ofta tidigare en del av förvaltningschefens uppdrag. Befattningen skolchef infördes i skollagen 2018 som ett resultat av 2015 års Skolkommision där förbundsordförande Matz Nilsson var drivande i frågan.

Skolkommisionen menade att ansvarsfördelningen mellan staten och huvudmännen behövde tydliggöras och att skolchefen skulle ha det övergripande ansvaret att bevaka att verksamheten bedrivs i enlighet med skollag och andra föreskrifter. Skolcheferollen skulle även förtydliga var i organisationen som ansvaret för huvudmannaskapet verkligen låg.

Skolcheferna har en naturlig facklig hemvist hos Sveriges Skolledare och vi är nu glada att kunna presentera en särskild satsning på denna viktiga medlemsgrupp.

RABATTER & FÖRMÅNER

Fackligt stöd

Det fackliga företräderskapet i Sveriges Skolledare präglas av en hög kompetens och ett stort engagemang.

- Chefsrådgivning, med arbetsrättsligt stöd och förhandlingshjälp.
- Lönestatistik.
- Lönerådgivning.
- Stöd till lokala förtroendevalda.

Trygghet & ekonomi

Som medlem i Sveriges Skolledare blir du erbjuden ett förmånligt paket av försäkringar och banktjänster.

- Sveriges bästa inkomstförsäkring. Som medlem kan du få ersättning i upp till 200 arbetsdagar. Ersättningen är 80 procent av lönen upp till en månadslön på 100 000 kronor.
- Medlemsförsäkringar för extra trygghet, bland annat olycksfallsförsäkring, sjukförsäkring, livförsäkring, hemförsäkring och bilförsäkring till förmånliga villkor.
- Banktjänster och medlemslån via Danske Bank, SEB och Swedbank.
- Pensionsrådgivning.

Utveckling & inspiration

En kontinuerlig kompetens-

- utveckling är viktig för att du som ledare ska kunna utvecklas som chef och ledare i en kunskapsorganisation. Vi erbjuder dig som medlem ett urval av speciellt inriktade kompetensutvecklingsmöjligheter.
- En rektors första 100 dagar – stödmaterial och verktyg för dig som är ny i tjänsten.
  - Skolledarkvarten – digitalt veckomöte för medlemmar och förtroendevalda.
  - Event och utbildningar: Nordiska Skolledarkongressen m.fl.

Rabatter & erbjudanden

Dra fördel av styrkan i ditt medlemskap med förhandlade

rabatter på resor, hotell och andra speciella rabatter.

- Benify – hundratals erbjudanden för dig som är medlem.
- Res och bo billigare – rabatter på resor, tåg och båt till hotell och andra semesterboenden.
- Läsning med medlemsrabatt.
- Folklådan – en krisberedskapslåda till medlemspris.
- Bokrabatter.

Mer information och länkar till alla erbjudanden hittar du på sverigesskolledare.se.

Öka din kompetens inom skoljuridik

Upptäck vårt kursutbud! Som medlem hos Sveriges Skolledare får du 20 % rabatt på våra livesända utbildningar. Ange koden **"Sveriges skolledare"** vid anmälan.

Utveckla språk-, läs- och skrivundervisningen med Läslyftet!

Med Läslyftet i förskolan, förskoleklassen och lågstadiet får ni större möjlighet att utveckla den tidiga språk-, läs- och skrivutvecklingen.

15 januari–15 februari 2024 kan huvudmannen söka statsbidrag. Skapa förutsättningar för handledare att leda det kollegiala lärandet och ge stöd i arbetet.

Läs mer om Läslyftet på skolverket.se/laslyftet

Besök vår statsbidragskalender på skolverket.se/statsbidragskalendern

Skolverket

Nyhet: Speciellt medlems-sparande för skolläda

Spara till drömresan, segelbåten eller pensionen. Nu kan du starta ett sparande med extra låga avgifter som är speciellt framtaget för dig som är medlem i Sveriges Skolläda. Du startar enkelt ditt sparande direkt på webben – det tar bara några minuter.

Läs mer på lararforsakringar.se

PÅ SVENSKA!

Lumio

Engagerar eleverna

Omvandla innehåll till kollaborativa lektioner och dela till eleverna var som helst, när som helst

- Importera PDF, PPT och Google-filer
- Spelbaserade aktiviteter: frågesporter, tävlingar, omröstningar, respons, Shout it Out, digitala prov mm
- Kollaborativa arbetsytor
- Individuella handouts
- Avancerad läsare
- Youtube utan reklamavbrott
- Desmos och Phet-simulationer
- Följ elevernas arbete och ge återkoppling i realtid
- Full integration med Google Drive och Microsoft Teams
- Integration med SMART Board iQ
- Medlemskap i SMARTKlubben.se
- Användarstöd på svenska
- Plattformsoberoende

Allt samlat på ett ställe
GDPR ✓

LÄS MER OCH SKAPA
GRATISKONTO HÄR

